

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lesní moudrost jako prostředek zvýšení zájmu o pobyt v přírodě

Woodcraft as a Way to Increase Interest in Living in Nature

Eva Pavelková

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syříšně, Ph.D.

Studijní program: Vychovatelství

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Woodcraft jako prostředek zvyšování zájmu o přírodu zpracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla použita pro získání jiného nebo stejného titulu.

.....

V Praze 27. 3. 2017

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce, kterým byl PhDr. Ivo Syřiště PhD.,
za podnětné připomínky a vstřícný přístup.

Anotace:

Tato bakalářská práce se věnuje hnutí Woodcraft. Zajímá se o vztah dětí k přírodě a především o to, jestli děti, které jsou členy některého z oddílů Ligy lesní moudrosti, mají k přírodě větší vztah než jejich vrstevníci. V úvodu práce popisuje vztah společnosti k přírodě obecně, dále se obšírněji věnuje hnutí Woodcraft (dějinám, poslání, cílům, výchovným prostředkům...), v druhé části pak seznamuje s výsledky drobné výzkumné sondy zaměřené na porovnání vztahu k přírodě u dětí woodcrafterů a dětí z ostatní většinové populace. Cílem práce je seznámit širší veřejnost s hnutím Woodcraft a nabídnout ho jako možnost zvyšování zájmu dětí o pobyt v přírodě.

Klíčová slova: příroda, Lesní moudrost, cíle woodcraftu, všestranný harmonický rozvoj osobnosti, táboření a pobyt v přírodě, sebevzdělávání, duchovní rozvoj

Annotation:

This thesis focuses on the Woodcraft movement and examines the relationship of children to nature. It aims to find out whether the children who are members of the Woodcraft League have closer relationship to nature than their peers. This thesis at first introduces the relationship of society to nature on a more general level, and then it describes the Woodcraft movement (its history, mission, aims, methodology etc.). In the second part, it presents the results of a survey and analyses the relationship of the children of Woodcraft members to nature in comparison with other children. The aim of this thesis is to introduce the general public to the Woodcraft movement and to offer it as a possibility to enhance the interest of children to spend their time in nature.

Key words: woodcraft, woodcraft goals, general harmonious personal development, camping and outdoor living in nature, self-education, spiritual development

Obsah:

1. Úvod	7
1.1. Cíle bakalářské práce	8
1.2. Obsah bakalářské práce	8
2. Příroda a společnost, jejich vzájemný vztah	9
3. Hnutí Woodcraft	11
3.1. Liga lesní moudrosti, hlavní představitel českého woodcraftu.....	12
3.2. Woodcraft jako výchovná organizace	13
3.3. Cíle a prostředky woodcraftu	14
3.4. Stoupání na horu, plnění orlích per a mistrovství jako součást osobního růstu	15
3.5. Woodcraft jako rekreace	16
3.6. Význam woodcraftu pro současnost	17
4. Výzkumná sonda	19
4.1. Popis výzkumné sondy	19
4.2. Výsledky výzkumné sondy	20
4.3. Závěr k výzkumné sondě	48
4.3.1. První skupina - ekologické chování	48
4.3.2. Druhá skupina - poznávání, vzdělávání, environmentální výchova	50
4.3.3. Třetí skupina - pobyt v přírodě, jeho obliba a četnost	51
5. Závěr	52
 Seznam použitých zdrojů	 54
Seznam příloh	55
Přílohy	

1 Úvod

Děti tráví málo času v přírodě. Tuto skutečnost nejnověji potvrzuje výzkum Nadace Proměny Karla Komárka ve spolupráci s agenturou Median¹. Podle výzkumu děti chodí ven v průměru na 1 hodinu a 41 minut ve všední den a na 2 hodiny a 49 minut v sobotu a v neděli. Příčin je jistě mnoho, například koncentrace obyvatelstva (včetně dětí) ve velkých městech, časové vytížení rodičů (zaměstnání) i dětí (škola a zájmové kroužky), lákavá nabídka alternativní zábavy, jako je sledování televize, internetu a hraní počítačových her, atd. Nezanedbatelný důvod je jistě také ten, že rodiče s bojí posílat děti ven samotné, čemuž se nelze příliš divit. Ve městech číhá na děti řada nebezpečí, počínaje hustým automobilovým provozem a konče volným pohybem nežádoucích osob, které mohou dětem ublížit. Na venkově automobilový provoz není tak nebezpečný, děti z venkova tráví venku o něco více času, než děti městské, avšak rozdíl není příliš velký.

1.1 Cíle bakalářské práce

Tato bakalářská práce se věnuje souvislosti mezi oblibou a četností pobytu v přírodě a členstvím ve výchovném hnutí woodcraft.

Cílem práce je především zviditelnit výchovné hnutí woodcraft a nabídnout jej rodičům jako možnost zvednutí zájmu jejich dětí o pobyt v přírodě. Woodcrafterské oddíly (kmeny), stejně jako oddíly skautské, turistické a některé pionýrské², mají pobyt v přírodě jako svůj klíčový výchovný program.

Dalším cílem je ověřit hypotézu, že děti woodcrafterů mají lepší vztah k přírodě, než jejich vrstevníci z ostatní většinové populace.

---

¹ Nadace Proměny Karla Komárka. České děti venku: Reprezentativní výzkum, kde a jak tráví děti svůj čas. Nadace Proměny Karla Komárka [online] 5. 5. 2016. Dostupné z: <http://www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html>.

² V dobách socialismu se často pod hlavičkou Pionýrské organizace skrývaly oddíly se skautským nebo woodcrafterským programem. Řada z nich měla velice osvědčené vedoucí a také vysoký morální kredit. Některé oddíly setrvaly v Pionýrské organizaci i po Sametové revoluci.

1.2 Obsah bakalářské práce

V úvodní části textu se nachází úvaha o vztahu společnosti k přírodě. Dále následuje popis woodcraftu jako výchovného hnutí, jeho stručná historie, dnešní podoba Ligy lesní moudrosti v České republice a její význam pro současnost. Součástí práce je drobná výzkumná sonda, která zkoumá souvislost mezi členstvím v Lize lesní moudrosti a oblibou a četností pobytu v přírodě.

2 Příroda a společnost, jejich vzájemný vztah

Člověk je součástí přírody, o tom zajisté není pochyb. Odnepaměti v ní žije, více či méně ctí všechny její zákonitosti. V jednotlivých obdobích, zemích a kulturách se pohled na přírodu poněkud lišil, přestože člověk přírodu vždy potřeboval ke svému přežití. V pravěku nejprve lovil, později obdělával půdu a jeho stáda spásala zeleň. Postupně docházelo k odlesňování krajiny a ještě později k budování sídel a velkých měst. Tím vším člověk přírodu měnil. Václav Cílek ve své knize *Krajiny vnitřní a vnější* píše: „Činnost člověka až do 19. století a někde až do 50. let 20. století krajinu spíš obohacovala, než ničila. ... Pro naše předky byl vztah duše a krajiny samozřejmější.“³ Od roku 1950 dochází k prudkému nárůstu průmyslu, hustému osidlování krajiny a s tím souvisejícímu zastavování volné krajiny. Taktéž se mění volná krajina ve velké monokulturní plochy, je kontaminována půda, ovzduší i řeky a veškeré vodní plochy. Od dob, kdy člověk byl s přírodou spjatý po všech stránkách, jak vnitřně, tak existenciálně, došlo k poněkud nežádoucímu posunu. Člověk začal přírodu využívat jako surovinu nejen k přežití, ale také k mnohdy zbytečně komfortnímu životu. Využívání přírody zajisté ovlivnilo sociální vývoj celé společnosti. Tento trend naštěstí v posledních letech začíná ustupovat, otázkou zůstává, jestli se člověku ještě někdy podaří napravit škody, které napáchal. Václav Cílek dále píše: „Doufám, že odpověď na otázku, jaký smysl má příroda, nebudeme nikdy znát. Mnohem důležitější je tento smysl cítit... Ještě nedávno byla příroda div ne nepřítelem. Vzpomeňme si třeba, jak se psalo o pokoření Mount Everestu či o vítězství člověka nad kosmem, ale dnes se příroda stává spíš partnerem. Najednou víme, že bez mikroorganismů by během několika desítek let došlo k takovým změnám atmosféry, že bychom je nepřežili. Ukazuje se, že sice produkujeme stále více oxidu uhličitého, ale že mořský plankton jej také umí stále lépe „odbourávat“. Dalším posunem poslední doby je, kromě onoho pocitu sounáležitosti, rovněž stírání tradičního rozdílu mezi tzv. živou a neživou přírodou. Třeba právě zemská atmosféra není jakýsi neživý plynný obal, ale biogenní jev. Je výsledkem života celého globálního ekosystému.“⁴

---

³ CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. Praha: Dokořán, 2010. s. 39, s. 104.

⁴ CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. Praha: Dokořán, 2010. s. 134

Vztah k přírodě je záležitost každého člověka. Každý by si měl neustále odpovídat na otázky: Jaký mám vztah k přírodě? K čemu mě příroda vychovává? Co dává ona mně a co naopak já jí? Jak mě příroda ovlivňuje a jak já ji?

Člověk by měl žít v souladu s přírodou, je to jeho prvořadý úkol. Je jisté, že lidé v zemědělských oblastech nahlíží na přírodu jinak, než lidé z velkých měst, trávící většinu času v místnosti. Jiný vztah k přírodě má kupříkladu lesní dělník, který je denně vystaven těžké práci v terénu a případné nepřízni počasí, jiný vztah k přírodě má kancelářský pracovník, který má přírodu spojenou kupříkladu se sportem, odpočinkem, nebo třeba s prací na zahradě. Otázka je, nakolik lze zahradu považovat za přírodu. Václav Cílek například tvrdí, že „Zahrada je něco, co stojí mezi člověkem a přírodou.“⁵ Lze se však domnívat, že většina lidí zahradu za přírodu považuje, už proto, že zahrada není pod střechou, je v ní klid, zpívají ptáci, voní květiny a rostou stromy a keře.

Výzkumná sonda na téma, jaký vztah mají k přírodě děti, je jedna ze součástí této práce. Lze se domnívat, že děti si nacházejí vztah k přírodě lépe než dospělí, neboť přirozeně přijímají vše, co se jim nabízí. T. G. Masaryk ve svých vzpomínkách na dětství poznamenává: „Dětských her bylo mnoho, všechny venku na vzduchu... Děti se mají nechat trochu řídit, dítě vyrostlé venku je vynalézavější, samostatnější a praktičtější... Kluci ve městě už tolik těch her neužijí, snad jim to teď nahradí skauting.“⁶ Woodcraft sice není totéž, co skauting, nicméně základní ideály jsou velmi podobné.

---

⁵ CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. Praha: Dokořán, 2010. s. 84

⁶ ČAPEK, Karel. *Hovory s TGM*. Praha: Československý spisovatel, 1969. 306 s. 14

3 Hnutí Woodcraft

Woodcraft (lesní moudrost) je výchovné hnutí, které vede člověka k harmonickému rozvoji těla i ducha v sepětí s přírodou. Když byl jeho zakladatel, Ernest Thompson Seton, požádán, aby podal stručné vysvětlení, o co se jedná, odpověděl toto: „Woodcraft je způsob, jak vytvořit člověka s modrou oblohou nad hlavou. Znamená to něco v přírodě dělat, o něčem přemýšlet, z něčeho se těšit, něco si pamatovat, ale stále mít na mysli, že ne učenost, ale pravé lidství je nejvyšším účelem výchovy.“⁷

Ernest Thompson Seton (14. 8. 1860 - 23. 10. 1946) založil Americkou ligu lesní moudrosti v letech 1916 – 1917, avšak počátky jeho výchovatelské práce jsou starší. Roku 1900 zakoupil farmu v Cos Cob nedaleko New Yorku. Jeho pozemek však ničili mladí vandalové. Seton jim místo represí nabídl možnost táboření po vzoru Indiánů. Roku 1901 začal publikovat v časopise Ladies Home Journal návody na výchovu v přírodě. O rok později vznikly první woodcrafterské kmeny. V roce 1903 napsal Seton dobrodružný román Dva divoši (Two Little Savages)⁸, k jehož vzniku dal přímý podnět anglický spisovatel Rudyard Kipling (30. 12. 1865 - 18. 1. 1936). Jedná se nejen o poutavou knihu pro děti (pro chlapce), ale zejména o poměrně podrobný návod, jak provozovat woodcraft.

V roce 1906 se Seton v Londýně setkal s Robertem Baden - Powellem (22. 2. 1857 - 8. 1. 1941), zakladatelem skautingu. Ovlivnil tak přímo vznik skautské organizace. Několik let stál dokonce ve vedení organizace Boys Scout of America, avšak pro názorové neshody z BSA odešel a založil vlastní organizaci Woodcraft League of America, která brzy přesáhla hranice USA.

V roce 1931 - 1934 Seton vybudoval centrum woodcraftu Seton College of Indian Wisdom nedaleko Santa Fé. Zde probíhaly kurzy a letní tábory do roku 1942.

Ernest Thompson Seton si vybral za svůj vzor Indiána. Ve své knize lesní moudrosti píše: „Indián nám zanechal toto poselství: Byl velký prorok života v přírodě... Byl živoucím protestem proti životu v domech. Může nám ukázat lépe než

---

⁷ PORSCH, Josef a kolektiv. *Kmenové zřízení*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2011. s. 8

⁸ Kniha je víceméně autobiografická. Pojednává o chlapci jménem Yan, který je neduživý a je rodinou poslán na venkov. Zde se spřátelí se synem majitele farmy Samem a později s chlapcem ze sousedství Guyem. Společně si hrají na Indiány, postupně si vyrábějí obydlí, oděvy, zbraně, atd. Celou dobu jim radí Caleb Clark, bývalý stopař a lovec kozešin.

kdokoli jiný, jak mít potěšení ze života ve volné přírodě a jak se vyhnout jeho nebezpečným úskalím. Byl mistrem lesní moudrosti, nejstarší ze všech věd... K lesní moudrosti patří síla, rychlost, obratnost, odvaha, znalost lesů a lesních tvorů, hvězd, vod, umění pěstovat rostliny a všechno, co zdatného člověka přivádí do těsného tvořivého styku s čistou přírodou pod modrou oblohou. A v tom nám může být vůdcem Indián spíš než kterýkoli jiný člověk. Hlásal posvátnou povinnost ctít, zkrášlovat a zdokonalovat své tělo. Hledal ve všem krásu... Naučil nás, jak udělat krásným každý nástroj, každou nádobu, část oděvu i dům, dokonce i každý pohyb... Tyto věci jen vyjadřovaly Indiánovu rozšířenou víru, že Velký Duch je ve všem, všude a ustavičně.“⁹

3.1 Liga lesní moudrosti, hlavní představitel českého woodcraftu

Za zakladatele českého woodcraftu je považován profesor Miloš Seifert (8. 1. 1887 – 3. 12. 1941), přírodovědec, spisovatel, středoškolský učitel a překladatel knih E. T. Setona. Roku 1912 založil kroužek přátel přírody, z něhož později vznikl woodcrafterský kmen Děti živěny. První woodcrafterská organizace v Čechách nesla název Zálesácká liga Československá. Profesor Miloš Seifert ji založil roku 1922 a po roce změnil její název na Ligu lesní moudrosti. V roce 1944 byla Liga lesní moudrosti zrušena nacisty. Její program až do roku 1990 nahrazovaly oddíly a kluby s více či méně ilegální činností, nejprve pod záštitou České tábornické unie (zrušena v roce 1969), později ve sdružení ohniveckého společenství Midewiwin (oddíly Neskenon, Tussilago, Oswego, Stopaři, Meherin, Žáby, Konestoga a další).

Od 2. 6. 1990 se píše novodobá historie Ligy lesní moudrosti. Ve Skleném nad Oslavou byla oficiálně obnovena její činnost a téhož léta se pod záštitou LLM konaly první tábory. V současnosti spadají pod organizaci Ligy lesní moudrosti kmeny dětské, v jejichž vedení stojí náčelník a jejichž členové jsou děti školního věku. Dále v Lize pracují kmeny dospělých a kmeny rodinné, které vznikají zpravidla sdružením bývalých členů dětských kmenů, kteří založí rodinu. V současné době má Liga lesní

---

⁹ SETON, Ernest Thompson. *Kniha lesní moudrosti*. Praha: Olympia, 1991. s. 11

moudrosti celkem 1479 členů¹⁰ sdružených do 24 kmenů¹¹ a 15 rodů¹², mimo které stojí 93 stráží¹³.

V čele LLM stojí náčelník. V současné době je to Filip Chmel, člen kmene Osmaka Opo, občanským povoláním architekt. Ve vedení Ligy pracuje náčelnictvo sestávající z náčelníka, ohnivce¹⁴, hospodáře a dalších devíti členů.

3.2 Woodcraft jako výchovná organizace

Ernest Thompson Seton vytyčil těchto devět hlavních zásad woodcraftu:

- „1. Hnutí lesní moudrosti. Má sloužit ozdravení a osvěžení člověka.
2. Táborový život. Táboření je prostý život omezený na skutečné potřeby a zároveň vyvrcholení pobytu v přírodě. Táboření může být nejen příjemným osvěžením, ale i spásou pro tělo a duše vyčerpané shonem přepracovaného světa.
3. Samospráva za vedení dospělých. Snad nikde nemá každý člen tolik možností podílet se na společných věcech rodu, kmene i organizace jako ve woodcraftu.
4. Kouzlo táborového ohně. Oheň umožnil obrovský pokrok ve vývoji lidstva. Pro nás je sezení v kruhu kolem táborového ohně silným zážitkem, který spojuje všechny přítomné trvalým svazkem kamarádství a přátelství. V našich týpí hoří ohně každý večer.
5. Výchovné prostředky v duchu lesní moudrosti (stoupání na horu). ... Jedná se o plnění orlích per.
6. Pocty podle stanovených měřítek. V našich zkouškách se nikdo nesnaží porazit ostatní, ale každý se snaží povznést sám sebe. ...

---

¹⁰ Stav ke 23. 2. 2017

¹¹ Kmen LLM je skupina alespoň šesti lidí, z nichž aspoň jednomu musí být nejméně 18 let. Kmen má právní subjektivitu, přidělené IČ a musí vést řádné účetnictví.

¹² Samostatný rod LLM se programem neliší od kmene, sdružují se v něm lidé, kteří nesplňují podmínky pro založení kmene LLM, např. má malý počet členů. Rod nemá právní subjektivitu, nemusí žádat o přidělení IČ a nemusí vést účetnictví. Aspoň jeden člen rodu musí být starší 18 let.

¹³ Člen LLM, který není registrován v žádném kmene ani rodu

¹⁴ Kmenový ohnivec je duchovní vůdce a strážce tradic. U dětských kmenů funguje jako rádce. Zpravidla má na starosti obřady. Je významný pomocník při plnění orlích per. Liga lesní moudrosti má ohnivce, který dbá na společné tradice celého sdružení. Je jím v současné době Jan Bejček, občanským povoláním ředitel základní školy.

7. Osobní vyznamenání za osobní výkony. Touha po slávě je nejsilnější motivací u primitivního člověka... Naše udílení orlích per a titulů není odměnou za vykonané činy, ale jejich uznáním. ...

8. Ideální hrdina. Naše činnost je často inspirována Indiány nebo jinými přírodními národy. Není to proto, že bychom chtěli utéct od skutečnosti života v civilizaci, ale proto, že čistý a statečný vzor indiána je dobrou inspirací pro naši činnost a pomáhá nám naplnit poslední z devíti zásad:

9. Malebnost ve všem. To je velmi důležitá zásada. Malebnost působí na podvědomé složky osobnosti a rozvíjí citové vnímání světa. Proto využíváme všemožně kouzla titulů, pestrých šerp, krásných obřadů, kmenových zvyků, tanců a písní.¹⁵

3.3 Cíle a prostředky woodcraftu

„Cílem woodcraftu je člověk vysoké lidské úrovně, tedy:

Člověk pečující o své zdraví a tělesnou zdatnost, který žije v souladu s přírodou, člověk dbající na všestranný harmonický rozvoj, který hledá poznání, člověk pevných morálních zásad, člověk prospěšný svému okolí.

K naplnění tohoto cíle vedou čtyři pilíře woodcraftu:

Táboření a pobyt v přírodě, harmonický rozvoj osobnosti, woodcrafterský zákon a woodcrafterská společenství.

Tyto pilíře naplňuje lesní moudrost různými prostředky, tj. konkrétní náplní, která vede k cíli:

1. Táboření a pobyt v přírodě:

Rozmanitost forem pobytu v přírodě, zálesácké dovednosti, stylovost a čistota táboření, kouzlo táborového ohně, život v souladu s přírodou

2. Harmonický rozvoj osobnosti:

Rozvoj tělesné zdatnosti (Tělo), sebevzdělávání především v oblasti přírodních věd a filozofie (Mysl), rozvoj rukodělné a duševní tvořivosti (Ruce), vytváření vztahu ke všem živým tvorům, přírodě, kulturním a morálním hodnotám lidstva (Srdce),

---

¹⁵ MACEK, Jiří a Petr Wilhelm. *Svítek březové kůry, Kniha orlích per a mistrovství*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2013. s. 9.

nesoutěživé zkoušky, sdílení vývoje (vzor druhým), osobnostní růst, přechodové obřady.

3. Woodcrafterský zákon:

Sebevýchova směřující k vytváření osobních morálních hodnot: Čistota myšlenek, úcta k vlastnímu tělu a zdraví, péče o okolí (Krása), poctivost, dodržování daného slibu, pokora (Pravda), odvaha bránit bezpráví, ohleduplnost, tolerance, poslušnost, pevná vůle (Síla), morální jednání, laskavost, optimizmus, ochota pomáhat (Láska), duchovní rozvoj.¹⁶

„Woodcrafterský zákon (neboli Zákon čtyřnásobného ohně) je souhrnem morálních zásad a zároveň zjednodušeným výkladem hlavních principů, na kterých myšlenky lesní moudrosti stojí. Přesné znění jeho krátké verze zní:

Světlo krásy: buď čistý, silný, vždy ochraňuj přírodu.

Světlo pravdy: mluv pravdu, buď pokorný, hraj čistě podle pravidel.

Světlo síly: buď odvážný, mlčenlivý, poslouvej.

Světlo lásky: buď laskavý, ochotně pomáhej, žij radostně.¹⁷

„4. Woodcrafterská společenství:

Kmenová společenství, kmenová samospráva, předávání zkušeností, ohnivectví, služba a dobrý skutek.“¹⁶

3.4 Stoupání na horu, plnění orlích per a mistrovství jako součást osobnostního růstu

Stoupání na horu je symbolický název pro systém plnění nesoutěžných úkolů – činů. Ernest Thompson Seton sestavil již na počátku činnosti woodcraftu seznam úkonů, které rozdělil do čtyř skupin (čtyř světél) podle zaměření:

1. Světlo Krásy zaměřené na fyzickou zdatnost, sportovní výkony, cestování, apod.
2. Světlo Pravdy zaměřené na vědomosti a znalosti, dorozumívání, atd.
3. Světlo Síly zaměřené na zručnost, umělecké výkony, estetiku, představivost, atd.

---

¹⁶ MACEK, Jiří a Petr Wilhelm. *Svítek březové kůry, Kniha orlích per a mistrovství*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2013. s. 10.

¹⁷ PORSCH, Josef a kolektiv. *Kmenové zřízení*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2011. s. 26, 27.

4. Světlo Lásky zaměřené na pomoc druhým a službu.

Mistrovství je soubor úkonů v jednom oboru, ten, kdo splní všechny dané úkony z jednoho mistrovství, je považován za odborníka, u kterého je možné plnit činy z příslušné skupiny.

Za každý získaný čin získává woodcrafter symbolické orlí pero jako uznání za splněný úkon. Za splnění určitého počtu orlích per nebo mistrovství je woodcrafterovi přiznán titul lesní moudrosti.

Seton sestavil první seznam činů v roce 1906 a nazval ho Svitek březové kůry (The Birch Bark Roll of Woodcraft). Během let jej několikrát upravoval.

První české vydání Svitku březové kůry vyšlo v roce 1925 zásluhou profesora Miloše Seiferta. Jeho obsah byl často měněn a podmínky plnění orlích per se u jednotlivých kmenů značně lišily. V roce 1990 vydala Liga lesní moudrosti doslovný překlad Setonova původního Svitku z roku 1930, čímž zahájila sjednocení podmínek plnění orlích per a umožnila tak nasměrovat stovky začínajících woodcrafterů na stezku lesní moudrosti. I tento zásadní krok si však brzy vyžádal změny, neboť technické podmínky pro plnění orlích per popisované v původním Setonově Svitku březové kůry byly značně zastaralé a navíc vytvořené pro podmínky jiného kontinentu. V roce 1991 byla vydána Kniha orlích per pro malou lóži¹⁸, tak, aby vyhovovala potřebám dětských kmenů, v roce 1997 Svitek březové kůry pro velkou lóži¹⁹ a v roce 2006 Zápisník korálkových činů pro skřítkovskou lóži²⁰. Poslední Svitek březové kůry vyšel v roce 2013 a obsahuje seznam činů pro všechny věkové kategorie (Macek, Wilhelm, 2013).

3.5 Woodcraft jako rekreace

Provozování woodcraftu se dá posuzovat z několika různých hledisek: Především se jedná o hledisko výchovné. Woodcraft je hnutí pro účastníky všech věkových kategorií, program na celý život. V kterémkoli věku je možné se připojit. Woodcraft pracuje zejména na výchově příkladem, starší a zkušenější woodcrafteri bývají vzory pro ostatní, ale může tomu být i naopak. Je vhodný pro malé děti, které

---

¹⁸ Mladí woodcrafteri, věk 10 – 16 let

¹⁹ Dospělí nad 16 let

²⁰ Děti, věk 4 – 10 let

většinou s lesní moudrostí začínají po boku svých rodičů. Je vhodný pro děti mladšího školního věku, které se sdružují do dětských kmenů a nenásilnou formou jsou vychovávány k toleranci k ostatním, přátelství, pobytu v přírodě, úctě k hodnotám, atd. Je vhodný pro mladé, neboť jim nabízí mimo jiné život v partě vrstevníků, kterou tolik potřebují a která stojí na pevných morálních základech. Woodcraft je vhodný i pro dospělé každého věku, nejen kvůli nezanedbatelným sociálním kontaktům, ale také pro sdílení zážitků a předávání zkušeností.

Dalším hlediskem, z kterého je možné woodcraft posuzovat, je hledisko zdravotní. Lesní moudrost má být především rekreace, a to doslova – nejdůležitější je obnova sil. Není jistě třeba obšírně popisovat působení čistého ovzduší na lidský organismus, otužování těla, nebo nutnost pohybu. Pobyt v přírodě většina lidí aktivně odpočívá, což se pochopitelně netýká jen woodcrafterů. Nejde jen o pouhý únik z civilizace a přímé působení blahodárné zeleně, ale především o jakési zastavení času. Každý účastník letního táboření Ligy lesní moudrosti potvrdí, že čas v době tábora běží jiným tempem. Možná se nedá stihnout tolik programu, ale o to více se dá jít do hloubky, vše promyslet, prožít, zapamatovat si a radovat se z prožitého. Tím se woodcraft liší od dnešní zážitkové pedagogiky, při které bývá program leckdy předimenzován a účastníci unaveni a přehlaceni podněty.

Nejdůležitější hledisko k posuzování woodcraftu je jistě hledisko sociální. Mnoho lidí, kteří prošli Ligou lesní moudrost, potvrdilo, že zde našli přátele na celý život, na které se mohli ve všem spolehnout a kteří vyznávali stejné životní hodnoty.

3.6 Význam woodcraftu pro současnost

Život dnešního člověka uprostřed Evropy se odvíjí ve znamení spěchu, neustále rostoucího konzumu a s tím související osamělosti, nespokojenosti, povrchnosti a ztráty zdraví. Návrat k přirozenému řádu věcí, k přírodě, nabízí řešení k tomuto stavu, přestože myšlenky woodcraftu nejsou v tomto ohledu všemocné. Martin Kupka, zvaný Logan²¹ k tomu říká: „Nemyslím, že má woodcraft zázračný návod na uzdravení lidské společnosti a že jeho úlohou je spasit svět. Ani si nemyslím, že woodcraft je ta nejlepší idea, která kdy vznikla, a že Seton je učitel

---

²¹ Martin Kupka zvaný Logan, dlouholetý pedagog, bývalý ředitel základní školy na Zbraslavi, v současné době učitel angličtiny v soukromé firmě.

národů. Jen jsem přesvědčen, že woodcraft může dát mnoha lidem cestu a alternativu... A protože nepochybuji, že masivní lidská destrukce je na pochodu, může woodcraft přispět ke zpomalení tohoto procesu.“²²

---

²² PORSCH, Josef a kolektiv. *Kmenové zřízení*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2011. s. 137

4 Výzkumná sonda

4.1 Popis výzkumné sondy

Cílem této práce je ověření stanovené hypotézy zkoumající vztah k přírodě dvou různorodých skupin. Respondenti z výzkumné skupiny patří k Lize lesní moudrosti, ať už jako aktivní účastníci jejich akcí, nebo jako jejich děti. Kontrolní skupina respondentů nemá s Ligou lesní moudrosti nic společného, většina z nich ani netuší, o co jde.

Dotazování byli dospělí účastníci, a to sice rodiče dětí ve věku základní školy (nebylo rozhodující, zda děti navštěvují základní školu, nebo víceleté gymnázium, rozhodoval jejich věk). Následně byly dotazovány děti ve stejném věku, a to jednak děti woodcrafterů (členů Ligy lesní moudrosti) jako výzkumná skupina, a dále děti ostatních rodičů jako skupina kontrolní.

Jako forma výzkumné sondy byl v obou případech zvolen anonymní dotazník, přičemž dospělým a dětem byly pokládány rozdílné otázky. Od každé ze skupin, výzkumné i kontrolní, od dětí i dospělých, bylo zkoumáno třicet respondentů.

Výzkumná sonda si klade za cíl ověření stanovené hypotézy, že woodcrafteri mají hlubší vztah k přírodě, než ostatní většinová populace.

Pro přehlednost jsou informace o výzkumné sondě uvedeny v následující tabulce:

Výzkumný problém	Jaký je vztah dětí woodcrafterů k přírodě?
Hypotéza	Děti woodcrafterů mají lepší vztah k přírodě než jejich vrstevníci z běžné populace
Vzorek	Děti, jejichž rodiče jsou členy Ligy lesní moudrosti ve věku 6 – 15 let. (30 respondentů)
Kontrolní skupina	Blíže neurčená skupina dětí ve věku 6 - 15 let (30 respondentů)
Použitá metoda	Dotazník zadaný dětem Dotazník zadaný rodičům dětí v obou

	skupinách (Jedná se o dotazník nestandardizovaný, vytvořený pouze pro potřeby této bakalářské práce s použitím různých druhů otázek - otevřených, polootvřených, škálovacích...)
--	---

4.2 Výsledky výzkumné sondy

Odpovědi a jejich vyhodnocení přinesly často velmi překvapivé výsledky.

Některé odpovědi stanovenou hypotézu potvrdily, jiné ovšem nikoli, dokonce by se dalo konstatovat, že přinesly výsledek právě opačný.

Dětem ve věku 6 - 15 let byly pokládány tyto otázky:

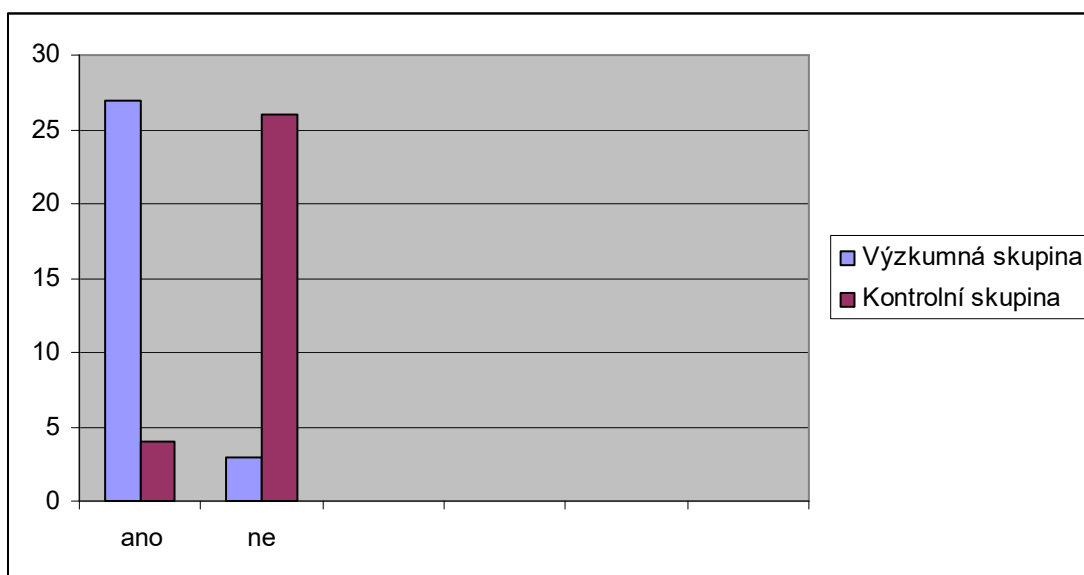
- 1) Jsi členem nějakého oddílu zaměřeného na pobyt v přírodě? (skautského, pionýrského, woodcrafterského, turistického, vodáckého...)**

Ano

Ne

Ve výzkumné skupině odpovědělo kladně 27 respondentů, záporně 3 respondenti. Všechny dotazované děti ve výzkumné skupině jsou členy Ligy lesní moudrosti, tudíž jsou, společně se svými rodiči, zároveň členy některého kmene či rodu. Většina z nich ovšem ještě navštěvuje oddíl s podobným zaměřením, kam dochází samostatně. Tím se vysvětlují i záporné odpovědi dětí, které oddíl nenavštěvují.

V kontrolní skupině potvrdili členství v oddílu 4 respondenti, 26 respondentů žádný oddíl zaměřený na pobyt v přírodě nenavštěvuje.

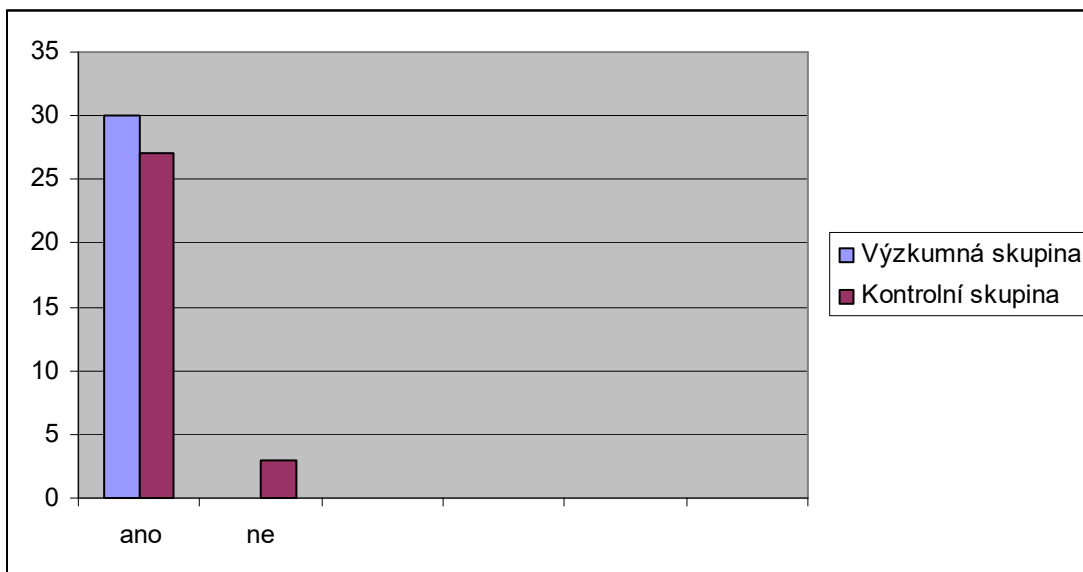
2) Máš doma nějakou encyklopedii o přírodě?

Ne

Ano, kolik?

Ve výzkumné skupině pouze jeden respondent odpověděl, že nemá doma ani jednu encyklopedii. Ostatní respondenti potvrdili, že doma encyklopedie mají. Byli dotazováni i na jejich počet, nejčastější odpověď byla 2 encyklopedie (8x) a 10 encyklopedií (7x). Ostatní odpovědi se objevovaly nejčastěji 2x, počínaje jednou encyklopedií a konče počtem dvaceti.

V kontrolní skupině nemají ani jednu encyklopedii 3 respondenti, 27 respondentů potvrdilo, že encyklopedie mají. Nejčastější odpověď byla pět encyklopedií, největší počet bylo deset encyklopedií (dvě odpovědi).

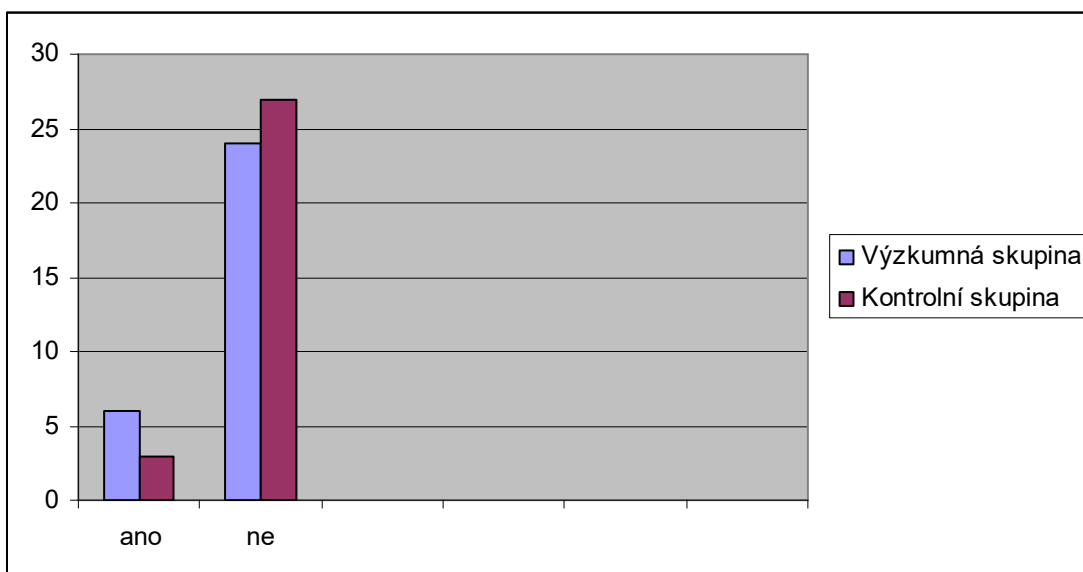

3) Navštěvuješ nějaký přírodovědný kroužek (chovatelský, biologický, jezdecký...)?

Ano

Ne

Odpovědi ve výzkumné a kontrolní skupině se příliš nelišily, kladně odpovědělo 6 respondentů ve výzkumné skupině a 3 respondenti ve skupině kontrolní. Ostatní respondenti (24 ve výzkumné skupině a 27 v kontrolní skupině) žádný zmíněný kroužek nenavštěvují.

4) Jezdíš rád/a do přírody?

Ano, velmi

Ano

Je mi to lhostejné

Ne

Opravdu nerad/a

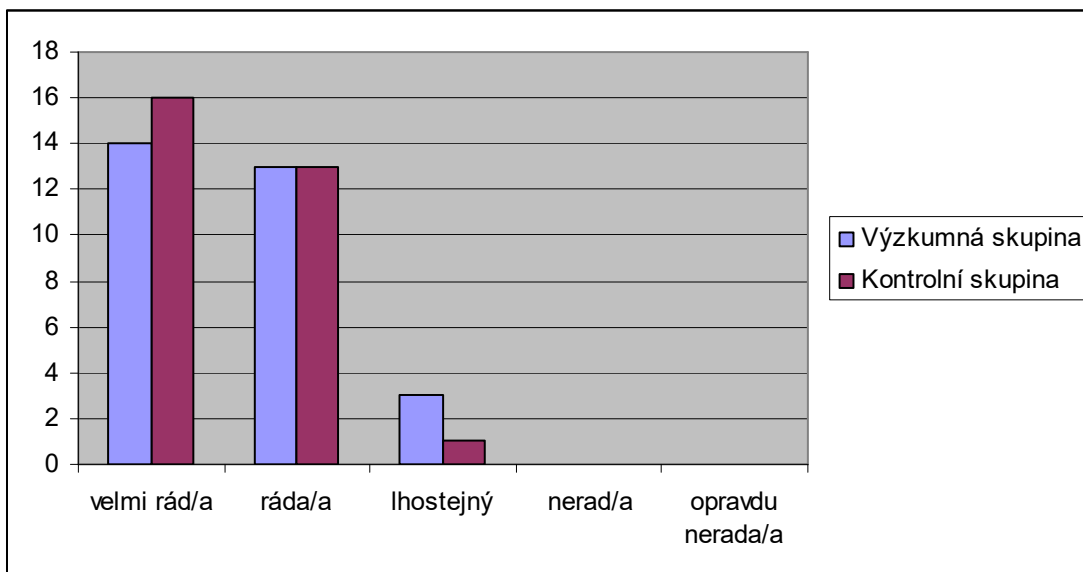
Nabízí se samozřejmě otázka, co si děti představují pod pojmem „jezdit do přírody“. Většina woodcrafterů, včetně jejich dětí, považuje pobyt v přírodě za jistý druh životního stylu. Znamená to opravdu v přírodě žít, třeba i jen po omezenou dobu, a to se všemi nezbytnými životními úkony jako je spánek, jídlo včetně přípravy, osobní hygiena, apod.

Oproti tomu běžná, většinová populace může, ale také nemusí, pobyt v přírodě vnímat jako krátkodobý odpočinek od civilizace. Pod pojmem „jezdit do přírody“ si takto lze představit třeba odpolední vycházku za město, krátký výlet na blízkou zříceninu, nebo pobyt na zahradě u domu.

Obliba pobytu v přírodě se tak samozřejmě může lišit kvůli zcela jinému pohledu na celou záležitost. Je zřejmé, že pobyt v přírodě je v každém případě jistý útok na pohodlí, na které jsme si, jako lidstvo ovlivněné civilizačními vymoženostmi, velmi zvykli.

Nicméně výsledky výzkumné sondy se příliš neliší a jsou poměrně optimistické. Žádný z respondentů se nevyjádřil, že by do přírody jezdil nerad, či snad dokonce opravdu nerad.

V obou skupinách odpovědělo 13 respondentů, že do přírody jezdí rádo, ve výzkumné skupině odpovědělo 14 respondentů, že do přírody jezdí velmi rádo a třem je pobyt v přírodě lhostejný. V kontrolní skupině jezdí velmi rádo do přírody dokonce 16 respondentů a lhostejně se k pobytu v přírodě staví jeden respondent.

5) Co děláš pro ochranu přírody? Můžeš zaškrtnout více možností.

Třídím odpad

Šetřím vodou a energiemi

Nenechávám venku odpadky

Snažím se často chodit pěšky

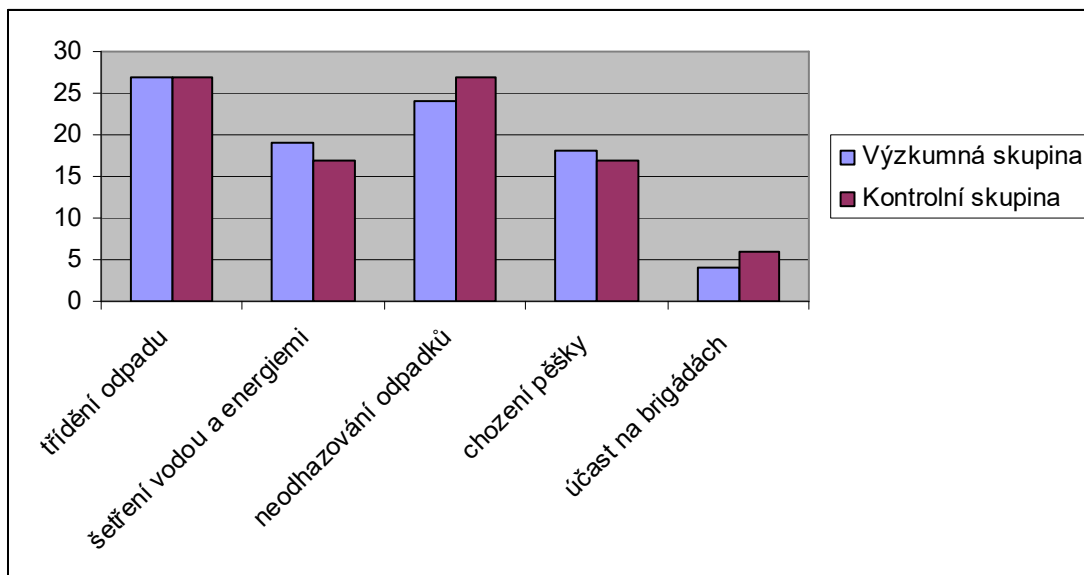
Účastním se brigád v přírodě (sázení stromků, úklid lesa)

Něco jiného, co?

Dětem byly nabídnuty možnosti, které jsou v jejich silách. Podle jejich odpovědí je zřejmé, že mají z domova naučené chování, které ochraně přírody slouží. Odpovědi u obou skupin byly téměř shodné, nejvíce dětí třídí odpad a neodhazuje venku odpadky. Ve výzkumné i kontrolní skupině třídí odpad 27 respondentů, vodou a energiemi šetří 19 respondentů z výzkumné skupiny a 17 respondentů z kontrolní skupiny. 24 respondentů z výzkumné skupiny a 27 respondentů z kontrolní skupiny nenechává venku odpadky. Pěšky se snaží chodit 18 respondentů z výzkumné skupiny a 17 respondentů ze skupiny kontrolní. Poněkud méně dětí potvrzuje účasti na brigádách na ochranu přírody. Je ovšem možné, že oproti dřívějším dobám nemají oddíly, které děti navštěvují, brigády ve svém programu. Ve výzkumné skupině chodí na brigády 4 respondenti, v kontrolní skupině 6 respondentů. Na poslední otázku,

tedy „Co jiného?“, se objevily odpovědi pouze ojedinělé, a to „poučuji kamarády, krmím v zimě ptáky, anebo krmím včely“.

6) Kdybys měl/a možnost si sám/sama vybrat, kde bys nejraději trávil/trávila prázdniny? Můžeš zaškrtnout i více možností.

U moře

Na poznávacím zájezdě

Na táboře

Na putování přírodou

Na chatě

Doma

V hotelu

Na vodě

Sportováním (na kole, na lyžích...)

Tato otázka nebyla rozhodně vybrána náhodou. Je nezpochybnitelným faktem, že děti tráví prázdniny většinou podle možností, které mají jejich rodiče. Ať už se jedná o možnosti finanční, o rodinné zázemí (některé děti hlídají prarodiče, jiné tuto možnost nemají, o některé děti se starají střídavě matka s otcem a tudíž hraje roli především časové rozvržení jejich dovolené, atd.). Rovněž je velmi důležité, jaký životní styl vyznávají rodiče dětí, např. je-li pro ně přijatelné strávit několik týdnů s dětmi sportem, cestováním, pobytem v přírodě, atd., anebo mají-li tak náročné

zaměstnání, které mohou opustit maximálně na týden. Jejich děti pak často tráví prázdniny na táborech nedobrovolně.

Děti dostaly několik možností, jak odpovědět. Podle zaměření by se daly rozdělit do tří skupin: Prázdniny v přírodě, do této skupiny možností bylo zařazeno putování, tábor a sjíždění řeky. Vzhledem k tématu výzkumu byla tato skupina nejvíce v popředí zájmu. Dále pak prázdniny aktivní, do této skupiny bylo zařazeno sportování a poznávací zájezdy. Nakonec prázdniny odpočinkové, za něž se dá považovat pobyt u moře, v hotelu, na chatě, nebo doma.

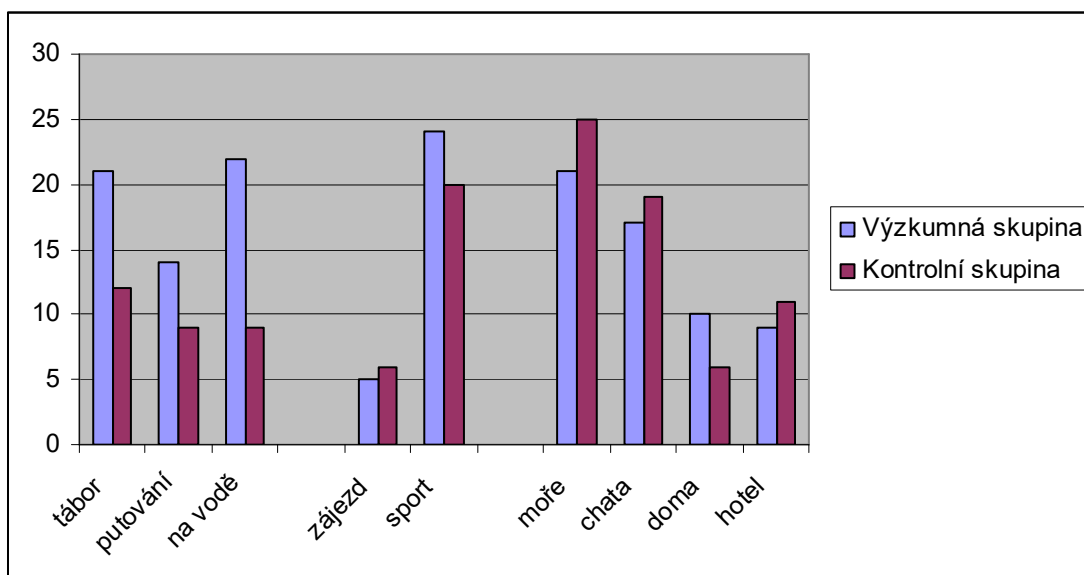
Výsledky výzkumné sondy tentokrát stanovenou hypotézu víceméně potvrdily. Prázdniny v přírodě preferují ve větší míře respondenti z výzkumné skupiny. Konkrétně 21 respondentů rádo tráví prázdniny na táboře, 14 respondentů na putování přírodou a 22 respondentů na vodě. V kontrolní skupině preferuje prázdniny na táboře 12 respondentů, na putování přírodou 9 respondentů a na vodě rovněž 9 respondentů. Je pravda, že konkrétně vodáctví dosáhlo v posledních letech značného rozmachu, téměř u každé sjížděné řeky je půjčovna lodí a rovněž různá volnočasová zařízení nabízejí vodácké tábory. Možná i tím by se dalo vysvětlit relativně velké množství respondentů z kontrolní skupiny, kteří rádi jezdí na vodu, přestože jejich rodiče dávají přednost jiným způsobům trávení volného času, než je pobyt v přírodě.

Co se týče aktivně trávených prázdnin, děti z obou skupin dávají jednoznačně přednost sportu před poznávacími zájezdy. Ve výzkumné skupině odpovědělo 24 respondentů, že rádi tráví prázdniny sportem a 5 respondentů na poznávacím zájezdě. Ve skupině kontrolní odpovědělo 20 respondentů, že rádi tráví prázdniny sportem a 6 respondentů na poznávacím zájezdě.

Mezi možnostmi odpočinkových prázdnin jednoznačně převažuje pobyt u moře, a to u obou zkoumaných skupin. Přestože pro dnešní děti není moře zdaleka tak nedostupné, jako bylo v dobách uzavřených hranic, stále ještě má pro mnohé z nich veliké kouzlo, možná i nádech exotiky a dobrodružství. Ve výzkumné skupině odpovědělo 21 respondentů, že s oblibou tráví prázdniny u moře, v kontrolní skupině takto odpovědělo dokonce 25 respondentů.

Prázdniny na chatě má rádo 17 respondentů z výzkumné skupiny a 19 respondentů ze skupiny kontrolní. Jak bylo výše uvedeno, může se u některých dětí

jednat o alternativu k pobytu v přírodě. Prázdniny v hotelu preferuje 9 respondentů z výzkumné skupiny a 11 respondentů z kontrolní skupiny, a doma tráví prázdniny nejraději 10 respondentů z výzkumné skupiny a 6 respondentů ze skupiny kontrolní.

7) Předmět Přírodopis nebo Přírodověda ve škole:

Mám velmi rád/a

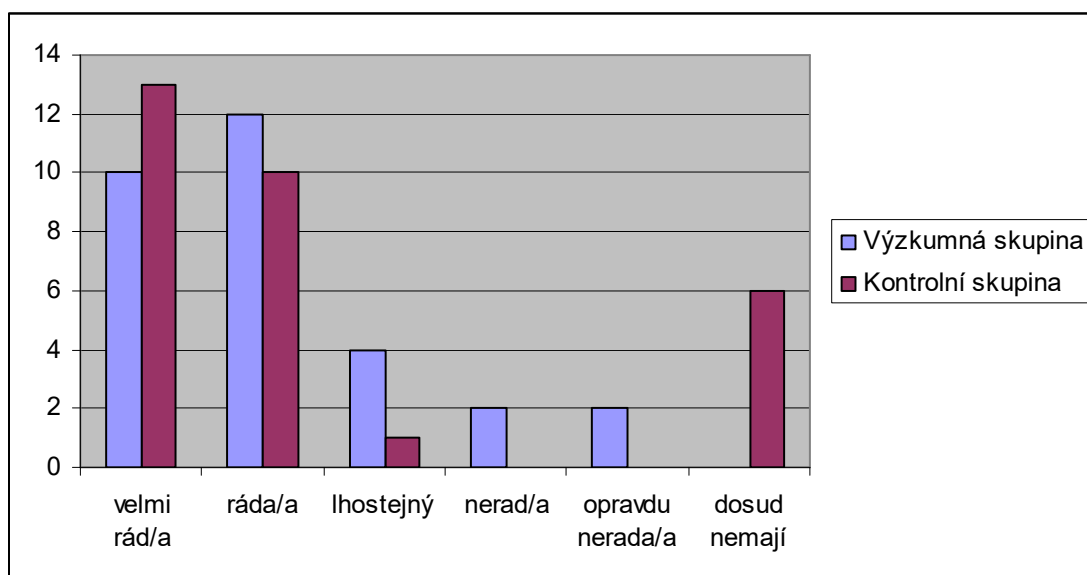
Mám rád/a

Je mi lhostejný

Nemám rád/a

Nesnáším

Odpovědi na tuto otázku byly překvapivé. Přestože většina dětí má přírodopis ráda, našli se i respondenti, kteří ho rádi nemají, nebo dokonce nesnášejí. Byli to výhradně respondenti z výzkumné skupiny. Konkrétně má tedy přírodopis velmi rádo 10 respondentů z výzkumné skupiny a 13 respondentů z kontrolní skupiny, rádo 12 respondentů z výzkumné skupiny a 10 respondentů z kontrolní skupiny. Lhostejný je pro 4 respondenty z výzkumné skupiny a pro jednoho respondenta ze skupiny kontrolní. Přírodopis nemají rádi dva respondenti z výzkumné skupiny a dva jej dokonce nesnášejí. Zbývajících 6 respondentů z kontrolní skupiny uvedlo, že přírodopis ani přírodovědu dosud nemají.

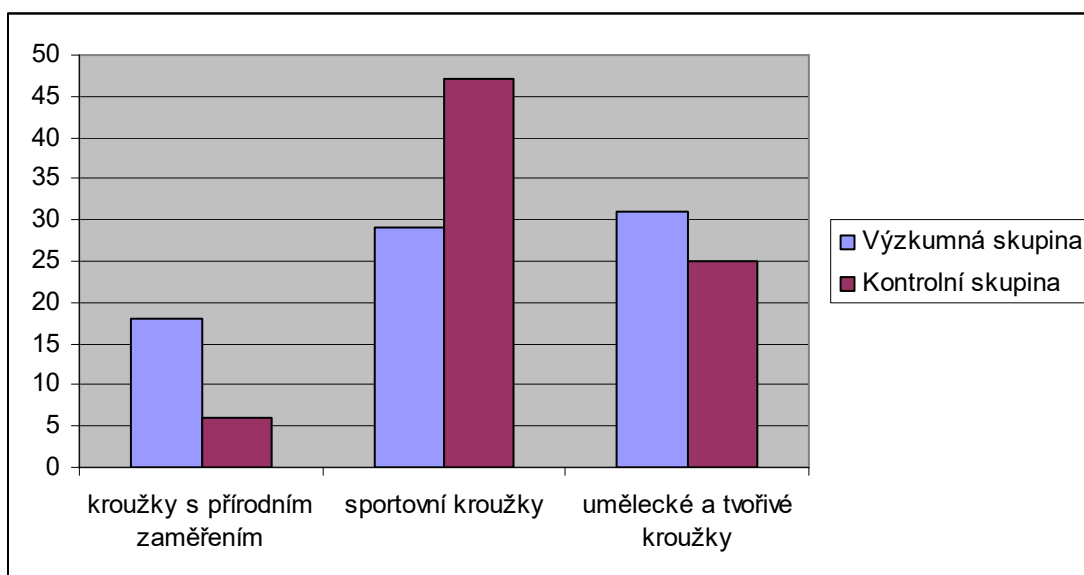

8) Jaké navštěvuješ volnočasové aktivity (kroužky)?

Děti zde uváděly celou škálu svých volnočasových aktivit. Jejich odpovědi byly rozděleny do čtyř skupin podle zaměření. Především to byla skupina aktivit zabývajících se přírodou, většinou tedy oddíl (skautský, pionýrský, woodcrafterský, apod...), a dále pak různé kroužky chovatelské (včelařské, teraristické, jezdecký oddíl, apod...). Další skupina volnočasových aktivit byla zaměřena na sport a byla velmi hojně zastoupena, zejména pak u skupiny kontrolní. Další skupina aktivit by se dala nazvat umělecká a tvořivá. Do této skupiny byly zařazeny veškeré aktivity tvůrčí, např. keramika, výtvarný ateliér, hrnčířství, dále pak veškeré aktivity hudební, tj. hra na nástroj, zpěv, členství v orchestru nebo v kapele, ale také tanec, balet, nebo členství v dramatickém souboru. Poslední skupina volnočasových aktivit byla zastoupena jen ojediněle, neboť se jednalo o víceméně hůře zařaditelné druhy aktivit. Patřilo sem například učení se cizímu jazyku (angličtina, slovinština), chemický kroužek a modelářství (vzhledem k malému počtu respondentů není zařazena do grafu).

V první skupině volnočasových aktivit uvedlo odpovědi 18 respondentů z výzkumné skupiny a 6 respondentů z kontrolní skupiny. Vzhledem k danému tématu byla skupina zájmových činností zaměřených na přírodu předmětem výzkumné sondy. Jednoznačně nejvyšší zastoupení měly aktivity sportovní, a to u 29 respondentů z výzkumné skupiny a dokonce u 47 respondentů ze skupiny kontrolní.

Uměleckými a tvůrčími aktivitami se zabývá 31 respondentů ve výzkumné skupině a 25 respondentů v kontrolní skupině.

9) Představ si, že máš volné odpoledne, jak ho nejraději strávíš? Můžeš zaškrtnout nejvíce tři odpovědi.

Četbou

S televizí, internetem, digitálními technologiemi, počítačovými hrami

Pobytem v přírodě

Sportem

Ručními pracemi (kreslením, vyřezáváním, šitím...)

V ZOO

Jinak, jak?

Opět, podobně jako u otázky č. 6, byl kladen důraz na to, jak si děti samy představují trávení volného času (volného odpoledne). Výsledné odpovědi tudíž příliš nepřekvapily, přestože stanovenou hypotézu nepotvrdily, možná spíše naopak.

Děti tráví svůj volný čas buď organizovaně, v oddílech, kroužcích, v zájmových aktivitách, které jim vybrali rodiče, s rodiči nebo jinými příbuznými, anebo samy. Přestože je nabízené aktivity zajímají a naplňují, pakliže si mohou samy vybrat, tráví čas úplně jiným způsobem. Často takovým, jaký by se jejich rodičům příliš nezamlouval. Je ovšem logické, že děti, stejně jako dospělí, vyhledávají odpočinek v jiných činnostech, než je jejich náplň po zbytek dne. Možná tak se dá vysvětlit, že

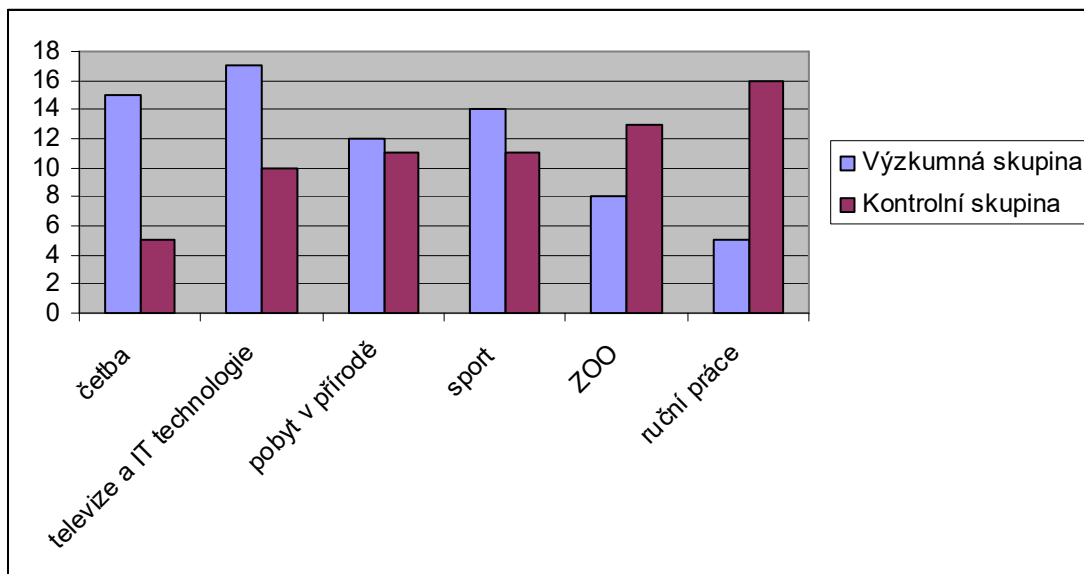
děti, které sportují, hrají na nástroje, chodí do oddílů a jsou vysoce aktivní, preferují ve volném čase sledování televize, nebo ruční práce.

Cílem této práce v žádném případě není posuzovat smysluplnost různých zájmových činností. Pobyt v přírodě, kterému se tato práce věnuje, označilo 12 respondentů z výzkumné skupiny a 11 respondentů ze skupiny kontrolní. Vzhledem ke stanovené hypotéze by se dal možná předpokládat větší rozdíl ve prospěch výzkumné skupiny, avšak, jak již bylo výše řečeno, děti, které tráví venku odpoledne na oddílových schůzkách, většinu víkendů a nezanedbatelnou část prázdnin, rády odpočívají pasivnějším způsobem a nelze se tomu příliš divit. Z dalších aktivit byla srovnávána četba, tu označilo 15 respondentů z výzkumné skupiny a 5 respondentů ze skupiny kontrolní, dále sledování televize, internet a počítačové hry, těmito aktivitami se zabývá 17 respondentů z výzkumné skupiny a 10 respondentů z kontrolní skupiny. Poměrně dost dětí dává přednost sportu, jak již bylo zmíněno výše. Z výzkumné skupiny označilo sport 14 respondentů a z kontrolní skupiny 11 respondentů.

Překvapivý rozdíl mezi výzkumnou a kontrolní skupinou ukazuje otázka na ruční práce. Stanovená hypotéza sice předpokládá u výzkumné skupiny pouze hlubší vztah k přírodě, nikoli k rukodělné výrobě a starým řemeslům, avšak je známo, že woodcrafteri mají jako jednu z hlavních náplní své činnosti právě ruční výrobu nejrůznějších předmětů. Woodcrafter si sám ušije stylový oděv, kožené mokasíny a plátěné obydli, vyřeže misku a lžici ze dřeva, atd. Pokročilejší woodcrafter se dokonce pustí do práce s kovem, takže mnohý se může na společném táboření pochlubit vlastnoručně ukovanou ocílkou, hrncem, anebo roštem na ohniště. Na otázku ohledně ručních prací ovšem odpovídaly děti, které s rukodělnou výrobou teprve začínají. Tím lze zřejmě vysvětlit, proč ve výzkumné skupině preferuje ruční práce pouhých 5 respondentů, zatímco ve skupině kontrolní 16 respondentů.

Poslední otázka byla zaměřena na vycházku do Zoologické zahrady. Ve výzkumné skupině ji preferuje 8 respondentů, v kontrolní skupině 13 respondentů. Nabízí se otázka, jestli lze vycházku do ZOO považovat za výlet do přírody. Je možné, že některý z respondentů by odpověděl kladně, avšak v souladu se zkoumanou problematikou se o přímý pobyt v přírodě pravděpodobně nejedná, protože příroda je zde zastoupena pouze jako kulisa a je zasazena přímo do civilizace.

Děti byly dotazovány na další způsoby oblíbeného trávení volného času, ojediněle se objevovaly tyto odpovědi: Pobyt venku s kamarády, hraní s hračkami, hraní s legem, zvířata (pisatel se konkrétně nezmínil, co má na mysli), na koních, na kole, v bazénu, u vody, cvičení a spaní. I v těchto ojedinělých odpovědích lze vystopovat oblibu pobytu v přírodě, konkrétně u pobytu venku s kamarády, na koních, na kole a u vody, možná i u pobytu u zvířat, pakliže se jednalo dejme tomu o zvířata hospodářská.

10) Jak bys popsal/a svými slovy svůj vztah k přírodě?

Odpovědi byly velmi různorodé, některé se samozřejmě opakovaly. Svým zaměřením se příliš nelišily odpovědi jednotlivých skupin. Všechny děti psaly, že mají přírodu rády, že se ji snaží chránit. Jako důvody uváděly, že je pěkná, že nám dává spoustu dobrého (zadarmo), že je hezky barevná, atd. Dále děti psaly, co v přírodě nejraději dělají, např. rády se koupají v potoce, plavou v moři, chodí do lesa na houby a na borůvky, staví lesní domečky, rády běhají venku, krmí kačenky, lezou na stromy, atd. V neposlední řadě se zmiňovaly o tom, co je třeba pro přírodu dělat, aby vydržela co nejdéle. Například neodhazovat odpadky, šetřit vodou a energiemi, nešlapat na květiny, neshazovat sníh ze stromů, neplašit zvěř, chovat se tiše, atd. Nejčastěji děti psaly, že je třeba se v přírodě chovat slušně, být na ni hodný a neničit ji.

Všechny zmíněné odpovědi svědčí o velmi dobrém vztahu k přírodě. Děti jsou zřejmě k ochraně přírody vedeny, ať už jsou to děti woodcrafterů (výzkumná skupina), anebo ostatní děti, které o woodcraftu a lesní moudrosti nevědí téměř nic (kontrolní skupina).

Na otázky týkající se vztahu k přírodě byli dotazováni dospělí, výhradně rodiče dětí ve věku základní školy. Opět byla vytvořena skupina výzkumná, do níž spadali členové Ligy lesní moudrosti, a dále ostatní rodiče, kteří do Ligy lesní moudrosti nepatří, jako skupina kontrolní.

Byly jim kladeny tyto dotazy:

1) Třídíte odpad?

Ano, samozřejmě

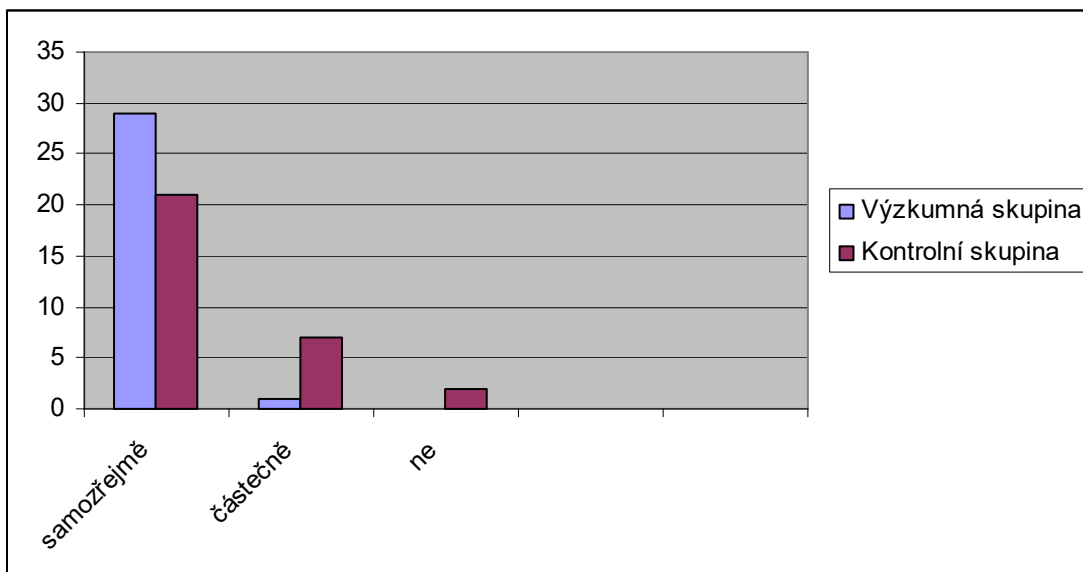
Ano, částečně

Ne, považuji to za zbytečnost

Částečným tříděním odpadu bylo myšleno např. třídění pouze pet lahví, pouze papíru, anebo omezení třídění odpadu v jiném, než domácím prostředí, např. na dovolené. Z výzkumné skupiny odpovědělo 29 respondentů, že třídí odpad a 1 respondent, že třídí odpad částečně. Nikdo z výzkumné skupiny neodpověděl, že odpad netřídí vůbec. V kontrolní skupině třídí odpad 21 respondentů, 7 respondentů třídí částečně a 2 respondenti odpad netřídí.

Třídění odpadu dnes patří k běžným povinnostem občanů, proto vesměs kladné odpovědi pravděpodobně nepřekvapí. Přesto je z odpovědí vidět, že ve výzkumné skupině zastává odpovědný přístup o něco více respondentů.

2) Co děláte ve své domácnosti pro udržitelný rozvoj? Můžete zaškrtnout více možností.

Třídíme odpad

Šetříme energií a vodou

Používáme ekologickou drogerii

Využíváme ekologičtější dopravu (vlak, metro, kolo...)

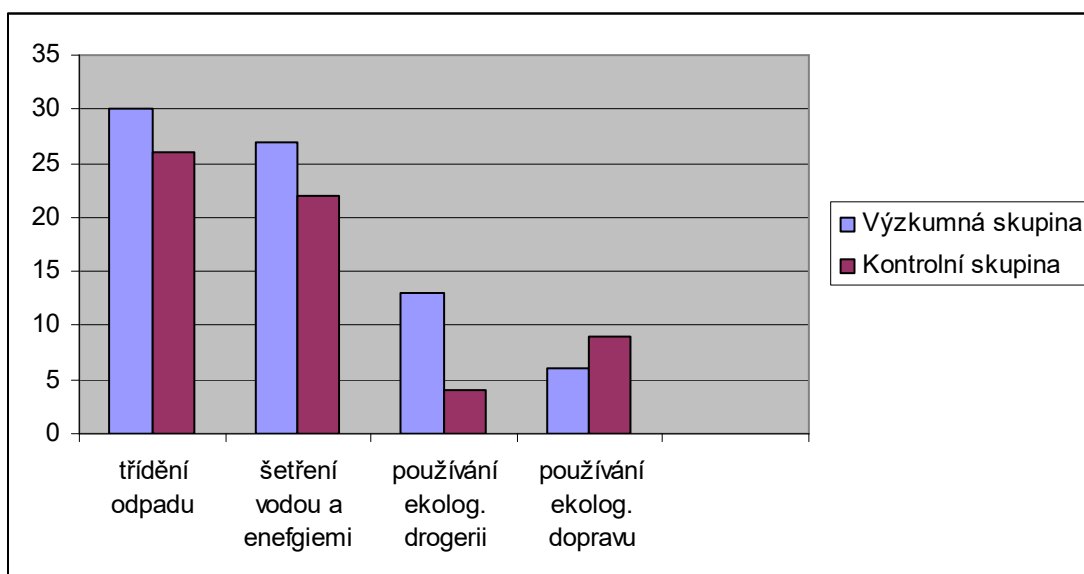
Něco jiného,co?

Nejčastější odpovědí bylo již zmíněné třídění odpadu. Ve výzkumné skupině potvrdilo třídění všech 30 respondentů, v kontrolní skupině třídí odpad 26 respondentů. Stojí za pozornost, že v případě kontrolní skupiny příliš nesouhlasí početní výsledek s otázkou 1., avšak je možné, že respondenti považují za důležitější ostatní projevy chování, které vedou k udržitelnému rozvoji, a třídění odpadu jim v tomto případě nepřipadá podstatné.

Vodou a energií šetří 27 respondentů z výzkumné skupiny a 22 respondentů ze skupiny kontrolní. Předpokládejme, že v tomto případě hraje svou roli kromě ekologie i hledisko ekonomické. Ekologickou drogerii používá 13 respondentů z výzkumné skupiny a 4 respondenti ze skupiny kontrolní. Může se v tomto případě jednat o ekologicky vyráběnou průmyslovou drogerii nebo o čisticí prostředky namíchané z různých domácích zdrojů.

Další dotaz byl na dopravu. V tomto případě výsledek poněkud překvapil. Ekologičtější dopravu používá 6 respondentů z výzkumné skupiny a 9 respondentů ze skupiny kontrolní. Přestože v tomto bodě stanovená hypotéza potvrzena nebyla, lze si výsledek snadno objasnit skutečností, že lidé toužící po hojném pobytu v přírodě často vyhledávají bydlení daleko od velkých měst. Tím pádem jsou ovšem často závislí na dopravě autem.

K poslední možnosti se respondenti vyjadřovali pouze ojediněle, uvedli například, že mají na zahradě kompost a separační WC²³, že nekupují zbytečnosti nebo věci, které byly vyrobeny daleko a musely být do místa našeho bydliště neekologicky dovezeny, že nemají auto a necestují letadlem, že kupují bio potraviny nebo produkty od místních zemědělců.

3) Jak většinou dopravujete (nebo se samy dopravují) vaše děti do školy?

Autem

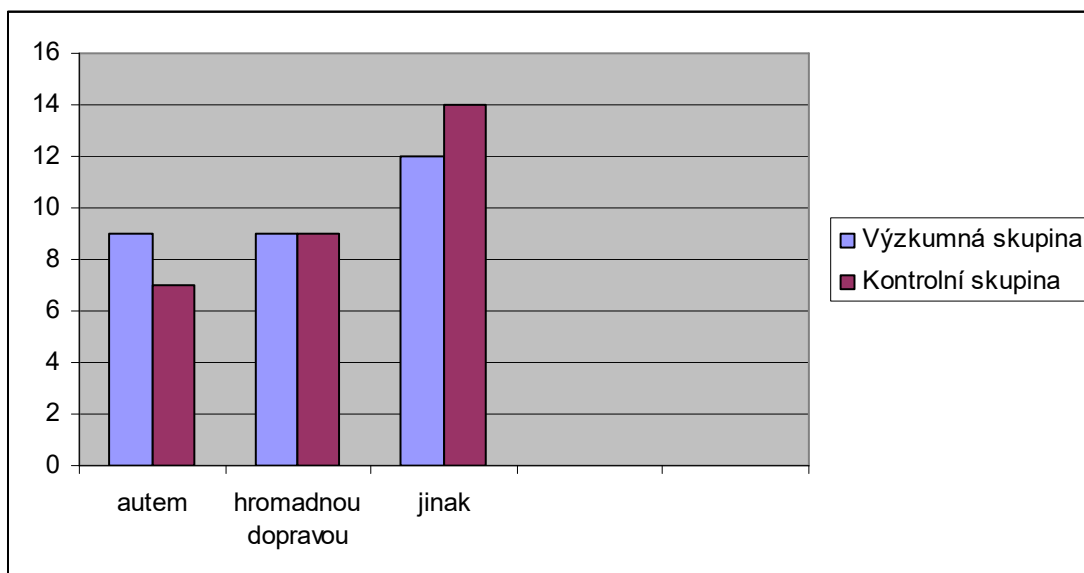
Hromadnou dopravou

Jinak (pěšky, na kole, na koloběžce)

Odpovědi byly tentokrát poměrně vyrovnané. Děti do školy autem vozí 9 respondentů z výzkumné skupiny a 7 respondentů ze skupiny kontrolní. 9 respondentů z výzkumné skupiny a rovněž 9 respondentů z kontrolní skupiny posílá

²³ Separační WC je ekologická toaleta, ke které není třeba přivádět vodu a kanalizaci. Nevzniká žádný zápach, obsah je automaticky tříděn a vynáší se na kompost.

děti do školy hromadnou dopravou. 12 respondentů z výzkumné skupiny dává přednost jiné dopravě, stejně jako 14 respondentů z kontrolní skupiny. Respondenti z kontrolní skupiny byli často obyvatelé velkých měst, kteří posílají své děti do spádových škol, zatímco děti respondentů z výzkumné skupiny do škol často dojíždějí. Z toho plyne, že ne vždy je možné zaměřit se pouze na ekologické hledisko.

4) Navštěvujete s dětmi přírodovědná muzea?

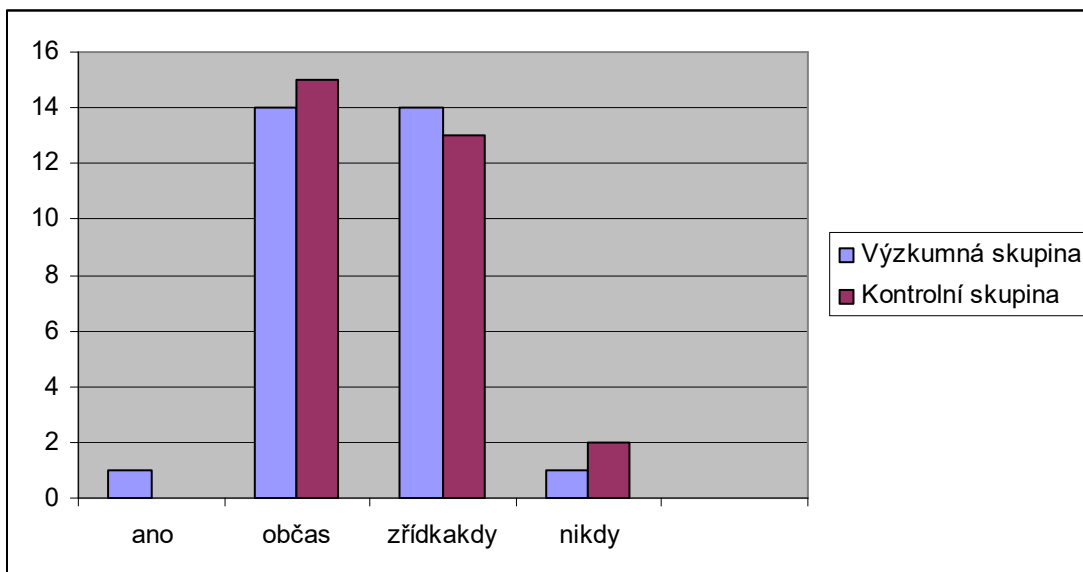
Ano

Občas

Zřídka

Nikdy

Opět byly odpovědi v obou skupinách vyrovnané. Vysloveně kladně odpověděl pouze 1 respondent z výzkumné skupiny, v kontrolní skupině žádný. Občas navštěvuje přírodovědná muzea 14 respondentů z výzkumné skupiny a 15 respondentů z kontrolní skupiny, zřídka 14 respondentů z výzkumné skupiny a 13 respondentů z kontrolní skupiny. Nikdy nenavštěvuje přírodovědná muzea 1 respondent z výzkumné skupiny a 2 respondenti ze skupiny kontrolní.

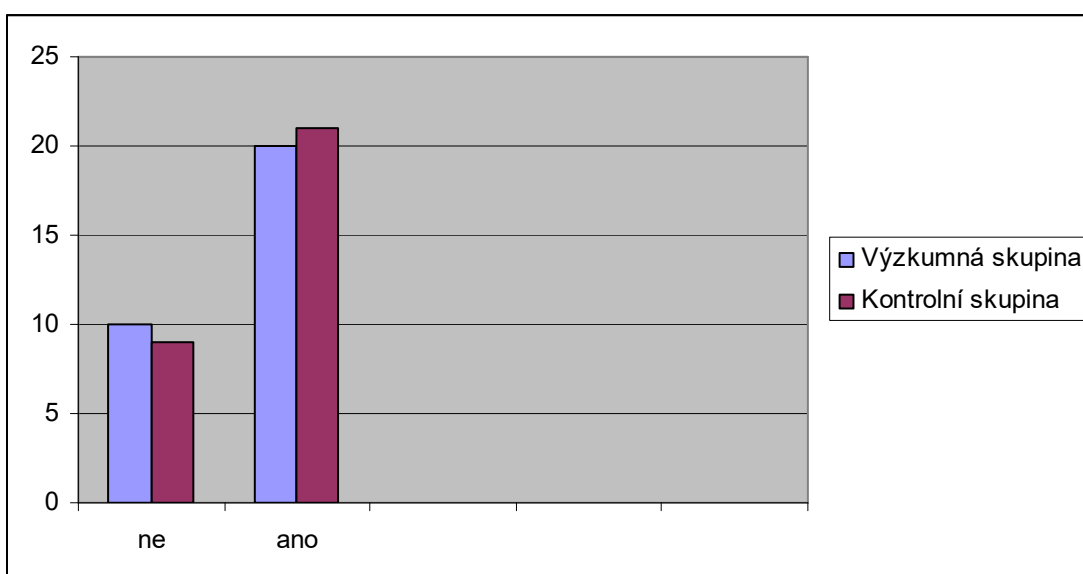

5) Sledujete přírodovědné pořady v TV, v rádiu, na internetu...?

Ne

Ano, jaké?

Z výzkumné skupiny odpovědělo 10 respondentů, že žádné pořady nesledují, ve skupině kontrolní takto odpovědělo 9 respondentů. 20 respondentů z výzkumné skupiny a 21 respondentů ze skupiny kontrolní přírodovědné pořady sleduje. Konkrétně uváděli např. Zázraky přírody, Krajina mého srdce, History, Dokumenty na BBC, National Geographic, Spektrum, Primitivní dovednosti, Poznáváme přírodu, pořady na TV Zoom, Animal planet, Meteor.

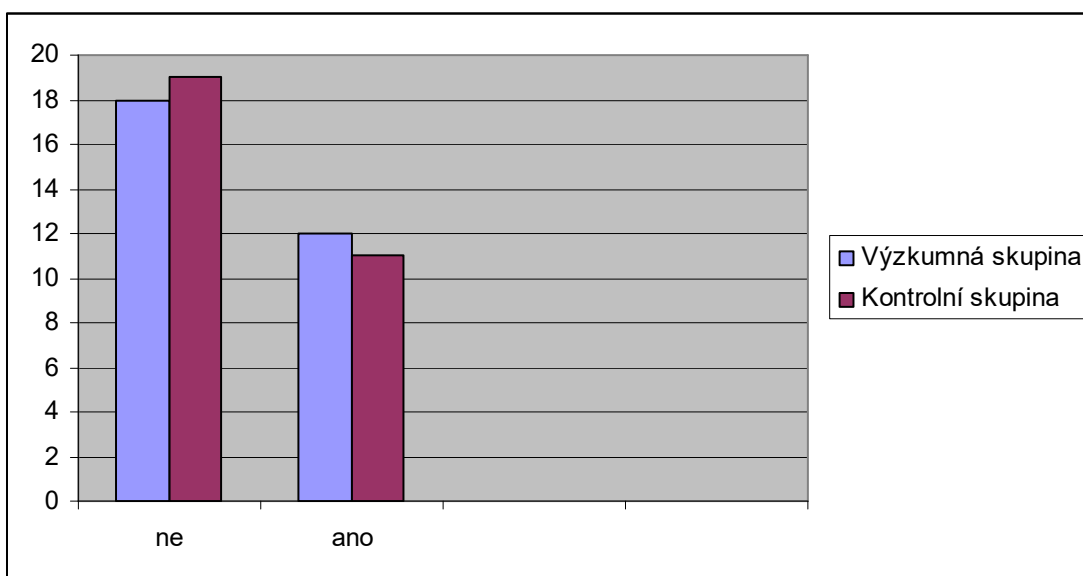

6) Navštěvujete s dětmi vzdělávací přírodovědné akce?

Ne

Ano, jaké?

18 respondentů z výzkumné skupiny nenavštěvuje přírodovědné vzdělávací akce, z kontrolní skupiny takto odpovědělo 19 respondentů. 12 respondentů z výzkumné skupiny a 11 respondentů ze skupiny kontrolní uvedlo, že přírodovědné vzdělávací akce navštěvují. Konkrétně se zmiňovali o výstavách, naučných stezkách, akci Ligy lesní moudrosti s názvem Nejkrásnější sbírka²⁴, o Dni země, ornitologických vycházkách, návštěvách infocenter, o akci 72 hodin²⁵, Mirakulu Milovice, Včelím domě, návštěvě ZOO, návštěvě Botanické zahrady a arboreta, rybářských akcích, apod.

7) Odebíráte nějaké periodikum zaměřené na přírodu, ekologii nebo environmentální výchovu?

Ne

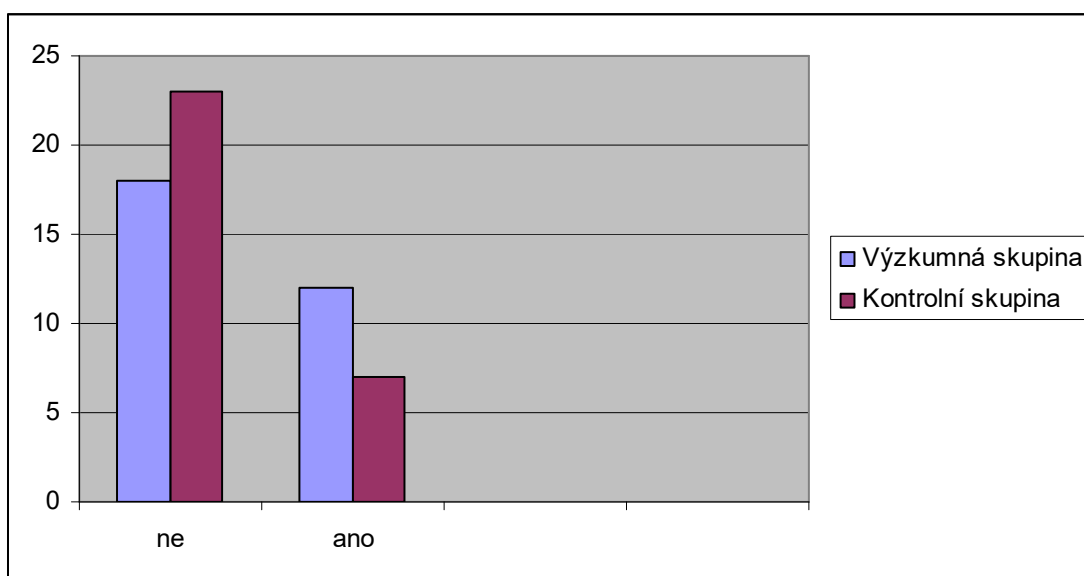
Ano, jaké?

²⁴ Nejkrásnější sbírka je akce LLM. Jedná se o dvoudenní putování přírodou, většinou méně navštěvovanou lokalitou. Akci je přítomen průvodce, který upozorňuje na místní zajímavosti.

²⁵ 72 hodin je třídní dobrovolnický projekt ČRDM zaměřený na pomoc přírodě (sázení stromků...), úpravu okolí nebo pomoc lidem

Všichni členové Ligy lesní moudrosti odebírají ligový časopis Woodcraft²⁶. Někteří jeho název uvedli, nicméně 18 respondentů z výzkumné skupiny napsalo, že žádné periodikum zaměřené na přírodu neodebírá. Totéž uvedlo 23 respondentů ze skupiny kontrolní. 12 respondentů z výzkumné skupiny a 7 respondentů z kontrolní skupiny některé z periodik odebírá. Jedná se o výše zmíněný Woodcraft, dále pak Tomík, Klíčová dírka, Pravý domácí časopis, Bedrník, Mrkvička, Koktejl, National geografic, Ptačí svět, Příroda, Veronica, Naše příroda, Zahrádkář, Country life, Turista, ABC, Přírodovědci.cz.

Jak je vidět na otázkách č. 4 - 7, které byly zaměřeny na poznávání přírody spíše teoreticky, výsledky jednotlivých skupin se od sebe nijak zásadně neliší. Dá se předpokládat, že woodcrafteri dávají přednost poznávání přírody přímo v jejím prostředí, než z časopisů, muzeí a televizních pořadů, avšak jedná se v tomto případě pouze o domněnku. Každopádně je pozitivní, že přírodu se snaží poznávat široká veřejnost.

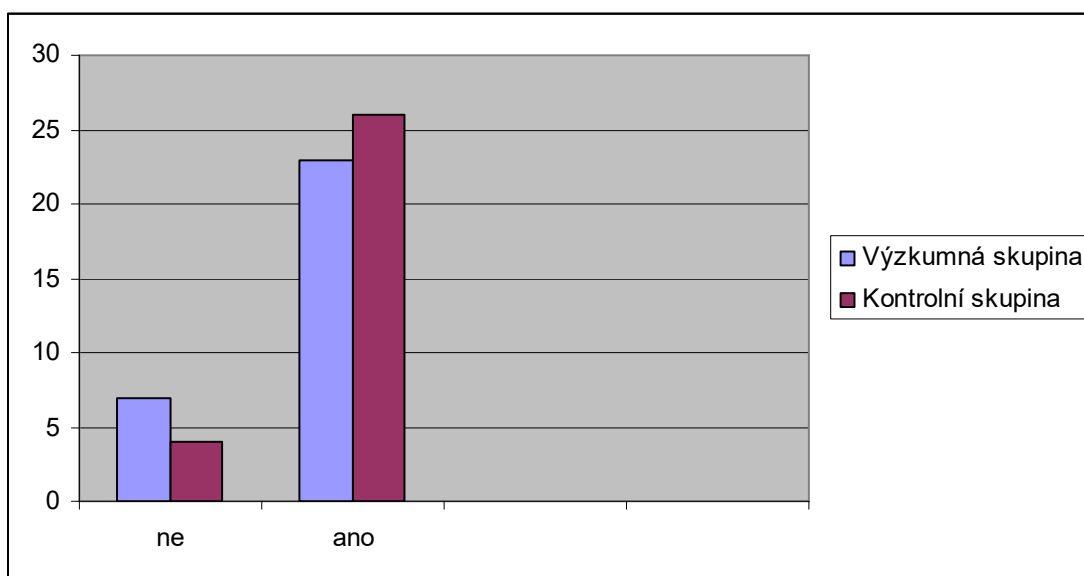
²⁶ Woodcraft je časopis vydávaný Ligou lesní moudrosti od roku 1990. Vychází čtyřikrát ročně. Příspěvatelé jsou téměř výhradně členové LLM. Je zaměřen na přírodu a její ochranu a zajímavosti, dále na události a akce konané v LLM, historii woodcraftu a zajímavé osobnosti s ním spojené, atd. Původní název byl Bizoní vítr (ISSN 1210-5252).

8) Děláte něco ve svém zaměstnání pro udržitelný rozvoj (třídíte odpad, zhasínáte, podporujete v ekologickém chování své kolegy, příp. zaměstnance...)?

Ne

Ano, co?

V této otázce nebyla potvrzena stanovená hypotéza. 7 respondentů z výzkumné skupiny odpovědělo záporně, stejně jako 4 respondenti ze skupiny kontrolní. Kladně odpovědělo 23 respondentů z výzkumné skupiny a dokonce 26 respondentů ze skupiny kontrolní. Jako příklady svého působení respondenti uváděli např. nabádání kolegů k šetrnosti, třídění hliníku, oboustranný tisk (šetření papírem), učení dětí ekologickému chování, omezené užívání plastů, zhasínání, úklid v okolí školy, tlumení topení. Respondenti nejčastěji uváděli výše zmíněné třídění odpadu, šetření vodou a zhasínání.

9) Mají vaše děti osvojené návyky spojené s ekologickou domácností?

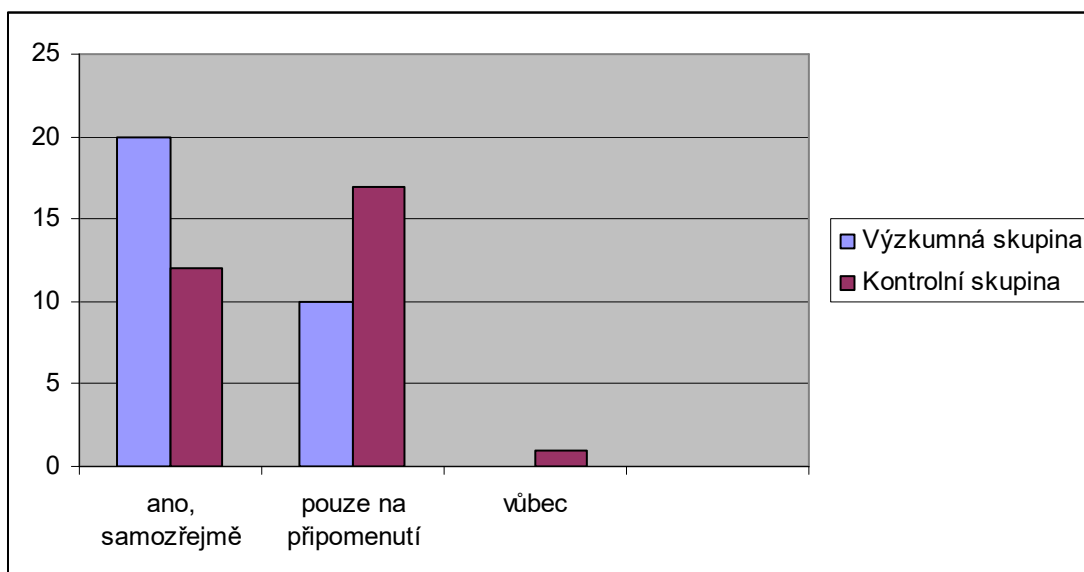
Ano, samozřejmě

Pouze na připomenutí

Téměř vůbec

Výchova vlastním příkladem je jeden z pilířů woodcraftu jakožto výchovného hnutí. Proto jedna z otázek byla právě na výchovné působení rodičů na děti. Kladně odpovědělo 20 respondentů z výzkumné skupiny a 12 respondentů ze skupiny

kontrolní. Pouze na připomenutí byla odpověď pro 10 respondentů z výzkumné skupiny a pro 17 respondentů ze skupiny kontrolní. Záporně odpověděl pouze 1 respondent z kontrolní skupiny, z výzkumné skupiny nikdo.

10) Jak většinou jezdíte do zaměstnání?

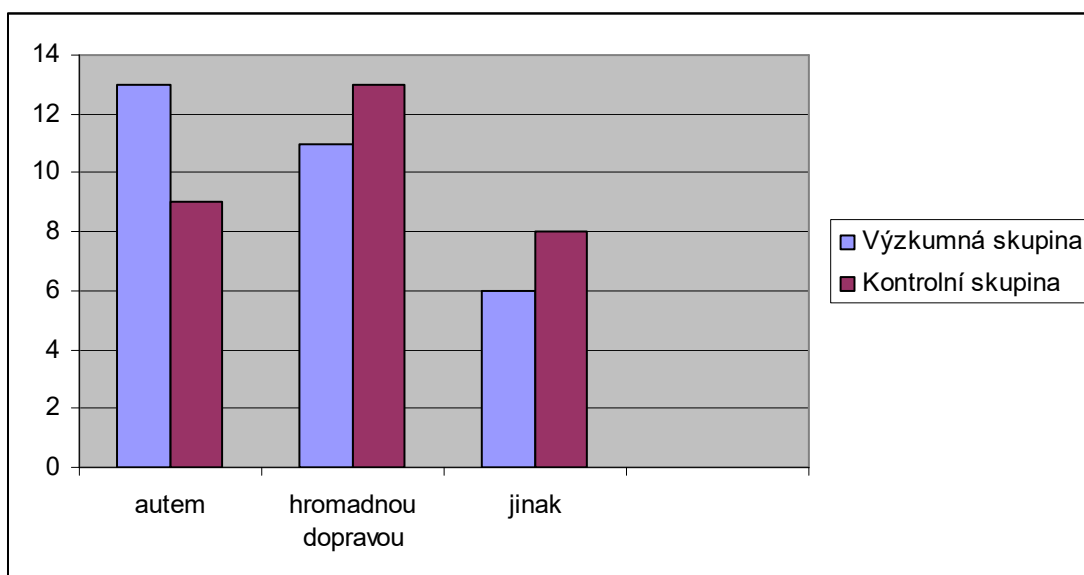
Autem

Hromadnou dopravou

Jinak (pěšky, na kole, na koloběžce...)

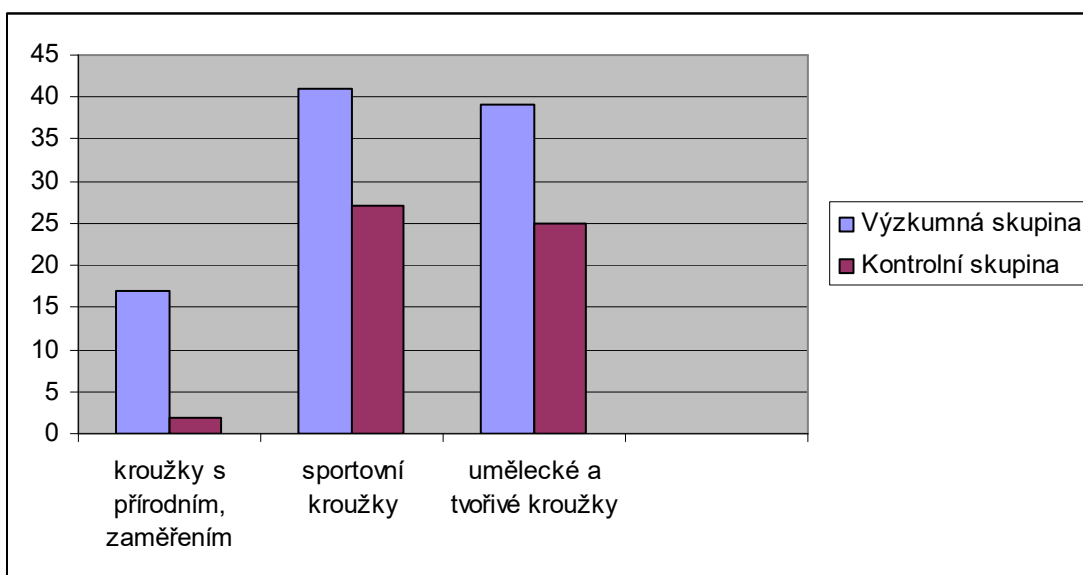
Podobně jako u otázky č. 3 hraje roli vzdálenost a dopravní dostupnost pracoviště od domova. 13 respondentů z výzkumné skupiny jezdí do zaměstnání autem, 11 respondentů hromadnou dopravou a 6 respondentů chodí pěšky, nebo jezdí na kole. 9 respondentů z kontrolní skupiny jezdí do zaměstnání autem, 13 respondentů hromadnou dopravou a 8 respondentů chodí pěšky, nebo jezdí na kole. Překvapivé však nebyly ani tak výsledné odpovědi, jako spíš srovnání s odpověďmi otázky č. 3, která zkoumala dopravu dětí do školy. Zatímco většina dětí respondentů z obou zkoumaných skupin chodí do školy pěšky (na kole, na koloběžce...), jejich rodiče používají hromadnou dopravu nebo auto.

11) Jaké kroužky navštěvují vaše děti? Vypište konkrétně.

Podobně jako u dotazníku určeného dětem byly zájmové aktivity rozděleny do čtyř částí. Do první skupiny byly zařazeny aktivity zabývající se přírodou, tedy oddíl, chovatelský kroužek nebo rybářství. Do druhé skupiny zájmových aktivit byl zařazen sport a do třetí skupiny umělecké a tvořivé činnosti, jako hra na nástroj, zpěv, balet, tanec, keramika, výtvarný ateliér, členství v pěveckém sboru nebo dramatickém souboru, atd. 17 respondentů z výzkumné skupiny uvedlo, že jejich děti navštěvují kroužky s přírodním zaměřením. Z kontrolní skupiny to byli 2 respondenti. 41 respondentů z výzkumné skupiny a 27 respondentů ze skupiny kontrolní uvedlo, že jejich děti navštěvují sportovní kroužky. Uměleckými aktivitami se zabývá 39 dětí respondentů z výzkumné skupiny a 25 dětí respondentů z kontrolní skupiny. Ostatní zájmové aktivity byly zastoupeny ojediněle, jednalo se např. o lekci cizího jazyka (angličtina, francouzština), kroužek vaření, modelářství, klub při církvi, vycházky Prahou, lego robotika (vzhledem k malému počtu respondentů nejsou znázorněny v grafu).

12) Očíslujte podle množství stráveného času následující aktivity vašich dětí.

(1 je nejčastěji zastoupená aktivita)

Četba

Televize, internet, počítačové hry

Pobyt v přírodě

Sport

Kulturní a umělecké aktivity

Vzdělávací přírodovědné aktivity

Ruční práce (šití, vyřezávání, kreslení...)

Jiné (dopíšte)

Ve výzkumné skupině vyšlo následující pořadí, od nejčastěji zastoupené po nejméně zastoupenou aktivitu: Televize, internet a počítačové hry, dále sport, pobyt v přírodě, četba, kulturní a umělecké aktivity, ruční práce a na posledním místě byly vzdělávací přírodovědné aktivity. V kontrolní skupině stál na prvním místě sport, dále televize, internet a počítačové hry, pobyt v přírodě, kulturní a umělecké aktivity, četba, vzdělávací přírodovědné aktivity a na posledním místě ruční práce. Mezi jiné aktivity byly uvedeny např. pobyt na zahradě a v lese, hraní s dětmi, činnosti v komunitních centrech, nebo zájmové kroužky. Pobyt v přírodě uvedli respondenti obou skupin na třetím místě, přírodovědné vzdělávací aktivity stály až na posledních místech, a to dokonce v neprospěch výzkumné skupiny.

	Výzkumná skupina	Kontrolní skupina
Nejoblíbenější aktivita	Televize a IT přístroje	Sport
	Sport	Televize a IT přístroje
	Pobyt v přírodě	Pobyt v přírodě
	Četba	Kulturní a umělecké aktivity
	Kulturní a umělecké aktivity	Četba
	Ruční práce	Vzdělávací a přírodovědné aktivity
Nejméně oblíbená aktivita	Vzdělávací přírodovědné aktivity	Ruční práce

13) Kolik celých dní (včetně nocí) jste v roce 2015 strávili s dětmi venku (pod stanem, na vodě, na putovním táboře...)?

Ani jeden

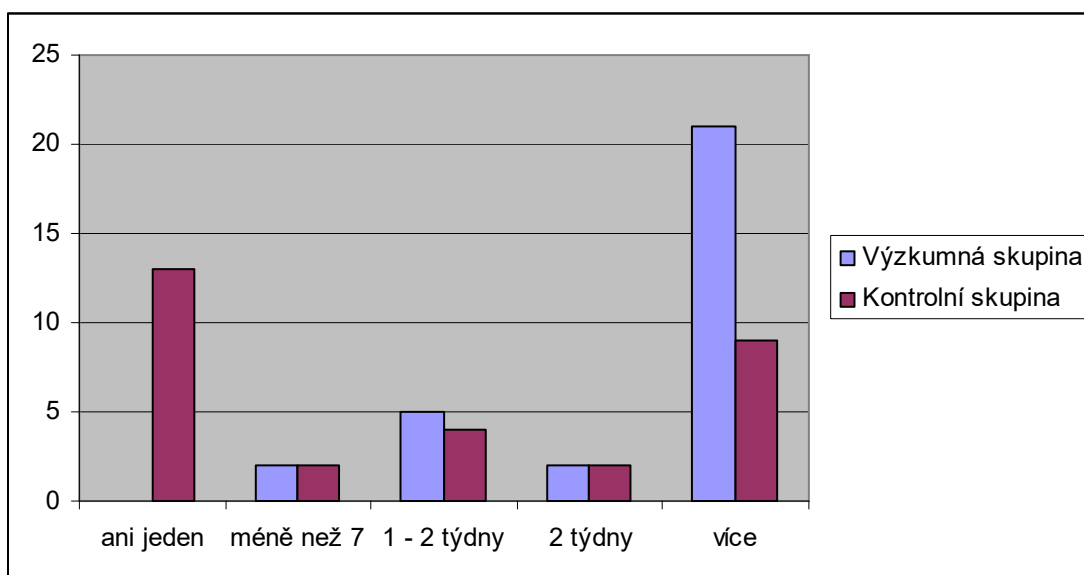
Méně než 7

1-2 týdny

2 týdny

Více

Odpovědi na tuto otázku téměř beze zbytku potvrdily stanovenou hypotézu. Byl zde kladen důraz na celodenní pobyt v přírodě, včetně spánku. Přestože i respondenti kontrolní skupiny rádi tráví čas venku a jezdí např. stanovat, tentokrát téměř všechny odpovědi dopadly ve prospěch skupiny výzkumné. Zatímco 13 respondentů z kontrolní skupiny nestrávilo venku ani jeden den, z výzkumné skupiny takto neodpověděl žádný respondent. Méně než 7 dní strávili venku 2 respondenti z obou skupin, stejně jako 2 týdny. 1-2 týdny strávilo venku 5 respondentů z výzkumné skupiny a 4 respondenti ze skupiny kontrolní. Více než dva týdny strávilo venku 21 respondentů z výzkumné skupiny a 9 respondentů ze skupiny kontrolní. Hranice dvou týdnů nebyla vybrána náhodně, neboť přesně tak dlouho trvá společné táboření Ligy lesní moudrosti.

14) Očísľujte následující způsoby trávení dovolené podle vaší oblíby.

(1 je nejoblíbenější)

U moře

Poznávacím zájezd

Tábor v přírodě

Putování (např. přechod hor)

Práce na zahradě (chataření a chalupaření)

Doma

V hotelu

Vodácké aktivity

Sportování (kolo, lyže...)

Dá se říci, že i tentokrát se stanovená hypotéza potvrdila. Pakliže se vyberou z výčtu možností tábor, putování přírodou a vodácké aktivity, popřípadě i chataření, vychází srovnání o malý počet bodů ve prospěch výzkumné skupiny. Vzhledem k tématu této práce stály v popředí zájmu právě tyto aktivity, které nejvíce reprezentovaly pobyt v přírodě. Ve výzkumné skupině stál na prvním místě tábor, následovala dovolená trávená sportováním, dále putování, poznávací zájezd, moře, práce na zahradě, vodácké aktivity, dovolená doma a nakonec dovolená v hotelu. V kontrolní skupině stálo na prvním místě moře, dále sportování, tábor v přírodě,

putování, práce na zahradě, vodácké aktivity, poznávací zájezd, dovolená v hotelu a nakonec dovolená doma.

	Výzkumná skupina	Kontrolní skupina
Nejoblíbenější aktivita	tábor	moře
	dovolená trávená sportem	dovolená trávená sportem
	putování	tábor
	poznávací zájezd	putování
	moře	práce na zahradě
	práce na zahradě	vodácké aktivity
	vodácké aktivity	poznávací zájezd
	doma	v hotelu
Nejméně oblíbená aktivita	v hotelu	doma

15) Kolik knih o přírodě (včetně atlasů a encyklopedií) máte doma v knihovně?

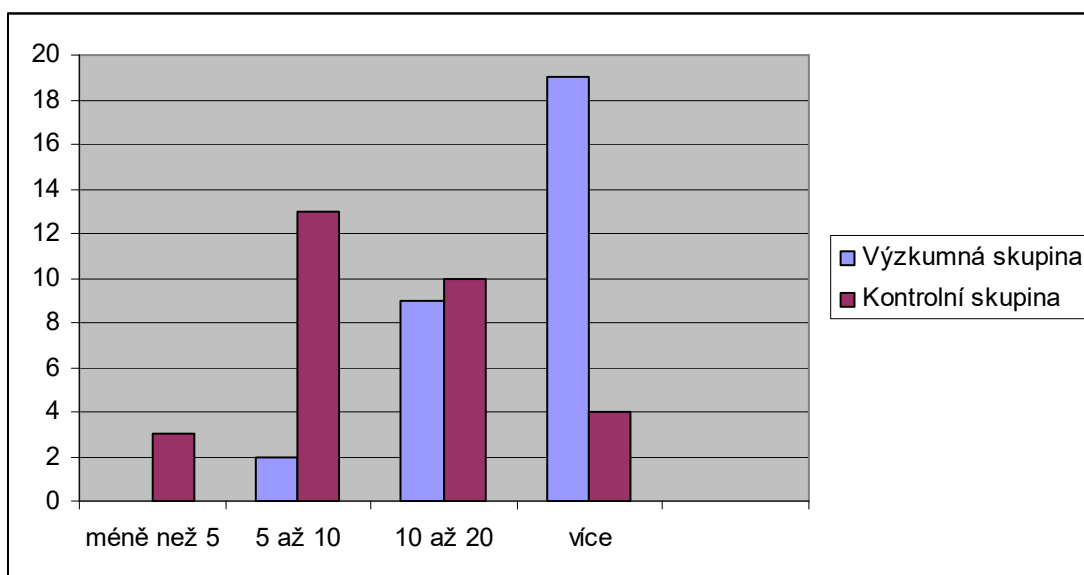
Méně než 5

5-10

10-20

Více

Žádný respondent z výzkumné skupiny neuvedl, že má doma méně než 5 knih o přírodě, z kontrolní skupiny takto odpověděli 3 respondenti. 5 - 10 knih mají doma 2 respondenti z výzkumné skupiny a 13 respondentů ze skupiny kontrolní, 10 - 20 knih o přírodě má doma 9 respondentů z výzkumné skupiny a 10 respondentů z kontrolní skupiny. Více než 20 knih o přírodě má doma 19 respondentů z výzkumné skupiny a 4 respondenti ze skupiny kontrolní. Přestože tyto odpovědi stanovenou hypotézu víceméně potvrdily, nemusí přesně vypovídat o vztahu respondentů k přírodě. Kdo má rád přírodu, nemusí nutně rád číst, a naopak.

16) Domníváte se, že vaše dítě pobyt v přírodě:

Vyloženě děsí

Nevyhledává

Má k němu neutrální vztah

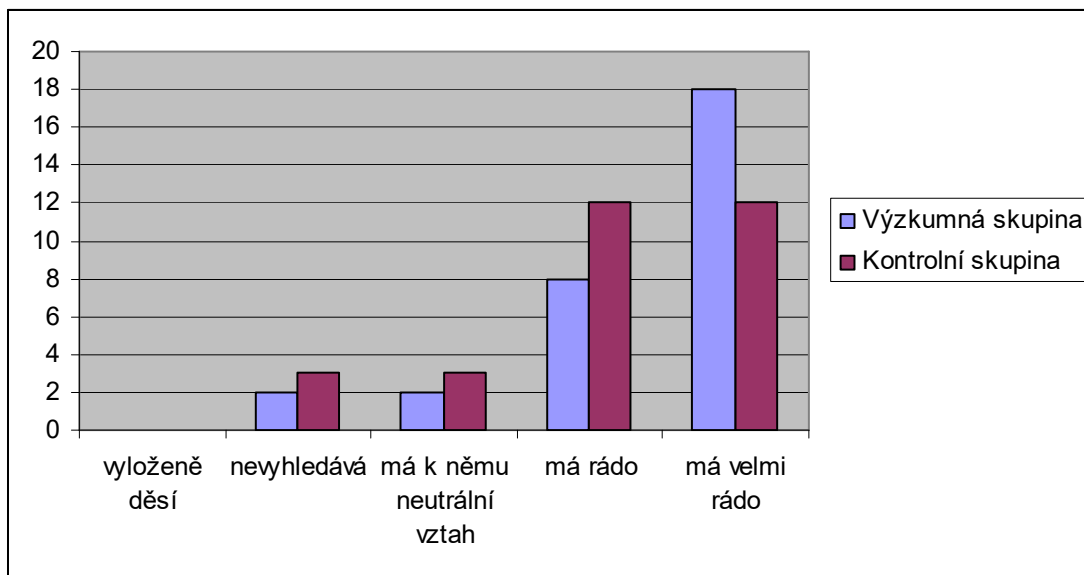
Má rádo

Má velmi rádo

Mohlo by se zdát, že nabízená odpověď „Vyloženě děsí“ je poněkud přehnaná. Avšak existuje svědectví Martina Čapka, náčelníka kmene Changleska Thozí²⁷, který potvrdil, že některé děti se bojí chodit do lesa, oškliví si brouky a mravence a obávají se nečekaných nástrah neznámého prostředí. Žádný z respondentů z výzkumné ani kontrolní skupiny však tuto možnost neuvedl. Pobyt v přírodě nevyhledávají děti 2 respondentů z výzkumné skupiny a děti 3 respondentů ze skupiny kontrolní. Stejný počet respondentů, tedy 2 z výzkumné skupiny a 3 ze skupiny kontrolní, uvedl, že jejich dítě má k pobytu v přírodě neutrální vztah. 8 respondentů z výzkumné skupiny a 12 respondentů ze skupiny kontrolní uvedlo, že jejich dítě má pobyt v přírodě rádo. Velmi rády mají pobyt v přírodě děti 18 respondentů z výzkumné skupiny a 12 respondentů ze skupiny kontrolní. Zdá se, že

²⁷ Changleska Thozí (v překladu Zelený kruh) je kmen založený roku 1988, od roku 2012 je členem LLM. Náčelník Martin Čapek zvaný Indi je zároveň zakládajícím členem kmene. Občanským povoláním je záchranář a pořádá zdravotní a záchranářské kurzy nejen pro členy LLM.

obliba pobytu v přírodě vychází o něco lépe ve prospěch výzkumné skupiny, což odpovídá stanovené hypotéze.

17) Odhadněte, kolik procent víkendů v roce trávíte se svými dětmi v přírodě.

Ve výzkumné skupině byly nejčastější odpovědi 40% (7 respondentů) a 30% (6 respondentů). 3 respondenti uvedli 10% a rovněž 3 respondenti 70%. 2 respondenti uvedli 15%, 50% a 75%. Ostatní odpovědi byly pouze ojedinělé (5%, 12%, 80%, 90% a 100%). Posledně uvedený respondent pravděpodobně bydlí na samotě, avšak vzhledem k anonymitě dotazníků to není úplně jisté.

V kontrolní skupině byly nejčastější odpovědi 30% (6 respondentů) a 20% (5 respondentů). 3 respondenti uvedli 50%, 80% a 90%, dále 2 respondenti uvedli 15% a 40%. Ostatní odpovědi byly ojedinělé (5%, 10%, 12%, 33%, 45% a 100%).

O tom, co přesně lze nazvat pobytem v přírodě, už padla zmínka. Zdá se však, že všichni respondenti v přírodě občas pobývají, ať už na vycházce, na zahradě, nebo na delších akcích, jako jsou toulky, vandry, nebo různé druhy táboření.

Procenta %	Výzkumná skupina (počet respondentů)	Kontrolní skupina (počet respondentů)
100	1	1
90	1	3
80	1	3
75	2	0
70	3	0
50	2	3
45	0	1
40	7	2
33	0	1
30	6	6
20	0	5
15	2	2
12	1	1
10	3	1
5	1	1

18) Popište stručně svými slovy, jakým způsobem vedete své děti k pozitivnímu vztahu k přírodě.

Odpovědi obou skupin se nijak zásadně nelišily. Nejčastěji respondenti odpovídali, že učí děti vlastním příkladem, že se snaží o častý pobyt venku, chodí na vycházky, chovají zvířata, společně pracují na zahradě, chovají se k přírodě šetrně, čtou si o přírodě, apod. Z ojedinělých odpovědí je zajímavý např. pobyt v lesní školce, plnění orlích per, členství v oddíle, fotografování. Jeden respondent uvedl, že rád chodí s dětmi do Zoo, jiný respondent naopak uvedl, že nechodí do Zoo a do cirkusu, přičemž měl pravděpodobně na mysli jistou neetičnost při zacházení se zvířaty. Zajímavá byla také zmínka o tom, že příroda nám má co nejdéle sloužit a děti by měly vědět, k čemu ji potřebujeme.

4.3 Závěr k výzkumné sondě

Od každé ze zkoumaných skupin bylo osloveno 30 respondentů. Vzorek je samozřejmě velmi malý na to, aby se daly výsledky zobecnit. Nelze tedy v žádném případě s jistotou tvrdit, že woodcrafteri mají lepší vztah k přírodě, protože ji lépe znají, raději v ní pobývají a chovají se k ní šetrněji, než ostatní, většinová populace. Nelze tudíž tvrdit ani to, že děti woodcrafterů mají k přírodě blíže, než jejich vrstevníci mimo okruh Ligy lesní moudrosti. Výsledky jsou platné pouze pro tuto konkrétní zkoumanou skupinu respondentů. Pokud by dotazovaných bylo více a

výsledky by percentuelně odpovídaly těmto, mohla by výzkumná sonda vypovídat o vztahu k přírodě s větší jistotou. V tomto případě se dá pouze poukázat na zajímavé výsledky, které přinesly některé odpovědi, ze kterých vznikají nové a nové otázky.

Např. dojde-li ke srovnání odpovědí na otázky týkající se udržitelného rozvoje (viz dotazník pro dospělé č. 2, č. 8), poněkud překvapí, že výzkumná skupina pracuje na udržitelném rozvoji více doma, než v zaměstnání. Tato skutečnost může, ale také nemusí, vypovídat o tom, že ne každý si v zaměstnání může dovolit měnit zavedené podmínky (např. v openspace kanceláři se bez přestání svítí a je zapnutá klimatizace, třídění odpadu většinou závisí na počtu poskytnutých odpadkových nádob, atd.). Lze jistě mít pochopení pro toho, kdo by byl rád, aby se jeho zaměstnavatel nebo kolegové chovali ekologicky, avšak nemá odvahu nebo trpělivost je k tomu přesvědčovat.

Další zajímavá odpověď by se dala najít u otázky na volné odpoledne (viz dotazník pro děti č. 9). 17 dětí z výzkumné skupiny uvedlo, že rády tráví čas u televize, internetu nebo počítačových her. Vysvětlení lze hledat nejspíše tak, že děti woodcrafterů tráví s rodiči v přírodě tolik času, že dostanou-li samy na výběr, odpočívají raději pasivně.

Jak již bylo výše uvedeno, pobyt v přírodě je poměrně široký pojem a lze si pod ním představit cokoli, počínaje dlouhodobým životem mimo civilizační vymoženosti a konče krátkými vycházkami při venčení psa. Z tohoto rozporu pravděpodobně plynou některé překvapivé odpovědi, jako např. uvedení percentuelního počtu víkendů strávených venku. Z každé ze zkoumaných skupin jeden respondent uvedl, že tráví venku každý víkend v roce. Dá se tedy předpokládat několik možností, jak se toto penzum dá naplnit. Například, respondent bydlí na samotě a veškerý volný čas tráví na zahradě. Nebo respondent jezdí každý víkend na toulky přírodou a nevynechává ani zimní období²⁸. Popřípadě respondent bydlí ve městě a každý víkend jezdí na chalupu na venkově. Je možné i to, že respondent bydlí

---

²⁸ Jedním z nich byl i sportovec a náčelník kmene Wahpeton Karel Doleček, zvaný Sýc (+ 9. 11. 2008). Na besedě LLM v zimě 2011 vyprávěla Sýcova žena Míla Dolečková, že v počátku jejich manželství se vydávali na toulky přírodou každou sobotu i neděli včetně zimního období. Později s sebou brali i dvě malé dcery. Paní Dolečková popisovala i způsob noclehu nebo vaření, a také vybavení, které s sebou nosili.

ve městě a chodí každé nedělní odpoledne na vycházku do nejbližšího parku. V každém případě se však nabízí otázka, nakolik je tato odpověď důvěryhodná.

Cílem této práce bylo ověření stanovené hypotézy, že woodcrafteri mají hlubší vztah k přírodě, než ostatní, většinová populace.

Otázky pokládané respondentům, ať už dětem, nebo dospělým, by se daly rozdělit do tří skupin. První skupina otázek se týká ekologického chování a ochrany přírody (viz dotazník pro děti, otázka č. 5, viz dotazník pro dospělé, otázky č. 1, 2, 3, 8, 9, 10), druhá skupina zahrnuje otázky na poznávání a vzdělávání (viz dotazník pro děti, otázky č. 1, 2, 3, 7, 8, viz dotazník pro dospělé, otázky č. 4, 5, 6, 7, 11, 15), třetí skupina zahrnuje otázky na oblibu pobytu v přírodě (viz dotazník pro děti, otázky č. 4, 6, 9, viz dotazník pro dospělé, otázky č. 12, 13, 14, 16, 17). Poslední otázky v obou dotaznících byly ponechány bez zařazení, byly položeny spíše pro zajímavost než pro účely výzkumu. Z tohoto důvodu u nich chybí statistické vyhodnocení i grafické zpracování.

4.3.1 První skupina - ekologické chování

U dětských respondentů byly odpovědi téměř shodné, rozdíly byly minimální (č. 5). U dospělých respondentů byla stanovená hypotéza potvrzena pouze částečně, a to v otázkách na třídění odpadu (č. 1), na domácnost a udržitelný rozvoj (č. 2) a na děti a jejich návyky spojené s ekologickou domácností (č. 9). Není bez zajímavosti, že v otázce na zaměstnání a udržitelný rozvoj hypotéza potvrzena nebyla, i když rozdíly v odpovědích byly poměrně zanedbatelné (č. 8). Nabízí se otázka, proč tomu tak je, a jestli se opravdu woodcrafteri jako výzkumná skupina chovají ekologičtěji doma, než v zaměstnání. U otázek týkajících se dopravy do školy a zaměstnání (č. 3, č. 10) se hypotéza rovněž nepotvrdila. Pravděpodobně hraje roli již zmiňovaná vzdálenost bydliště od větších měst a s tím související zhoršená dopravní dostupnost.

4.3.2 Druhá skupina - poznávání, vzdělávání, environmentální výchova

V dotazníku pro děti tentokrát byla stanovená hypotéza potvrzena, v otázce na členství v oddílu dokonce s jasnou převahou ve prospěch výzkumné skupiny (č. 1). Otázky na počet encyklopedií a na členství v přírodovědných kroužcích (č. 2, č. 3)

hypotézu rovněž potvrdily, přestože rozdíl mezi oběma skupinami tentokrát nebyl tak značný. Jednoznačnou převahu získala výzkumná skupina v počtu navštěvovaných aktivit s přírodním zaměřením (č. 8). Naopak, otázka na přírodopis (přírodovědu) hypotézu nepotvrdila, obliba tohoto předmětu jednoznačně ukazuje ve prospěch kontrolní skupiny (č. 7). Nabízí se otázka, jak dalece souvisí vyučování tohoto předmětu se samotnou oblibou přírody. I když je jistě ve školách řada osvědčených pedagogů, kteří vyučují přírodopis zábavně, stále převládá frontální výuka uvnitř třídy nad rozevřenou učebnicí. Změny k lepšímu, které by mohly představovat např. více přírodopisných vycházek, delší školy v přírodě a pobytové akce vůbec, návštěvy vzdělávacích pořadů, atd., sice přicházejí, avšak je otázka, jestli žákům takto stačí.

U dospělých respondentů byla stanovená hypotéza potvrzena pouze v otázkách na periodikum (č. 7), na volnočasové aktivity jejich dětí (č. 11), přičemž byla hodnocena pouze skupina činností zaměřených na přírodu (podobně jako u otázky č. 8 v dotazníku pro děti), a v otázce na počet knih (č. 15). U otázek na muzea, pořady v TV a vzdělávací akce byly rozdíly v odpovědích téměř zanedbatelné (č. 4, č. 5, č. 6). Žádná otázka stanovenou hypotézu vysloveně nevyvrací.

4.3.3 Třetí skupina - pobyt v přírodě, jeho obliba a četnost

U dětských respondentů byla stanovená hypotéza jednoznačně potvrzena pouze v otázce týkající se prázdnin (č. 6). Otázky na oblibu pobytu v přírodě (č. 4) a na volné odpoledne (č. 9) hypotézu sice nevyvracejí, avšak v odpovědích nejsou zaznamenány velké rozdíly. U dospělých respondentů byla stanovená hypotéza potvrzena v otázkách na počet dní strávených venku (č. 13) a na způsob trávení dovolené (č. 14). Otázka na vztah dětí respondentů k přírodě (č. 16) sice byla potvrzena, ale rozdíly jsou zanedbatelné. Otázky zaměřené na množství času stráveného v přírodě (č. 12, č. 17) přinesly u obou dotazovaných skupin téměř stejné výsledky.

5 Závěr

Všichni lidé jsou s přírodou spjati. Nikdo se bez ní neobejde. Každý ji potřebuje a každý si k ní buduje vztah podle svého založení a výchovy, která mu byla dána.

Woodcraft je výchovné hnutí, které má k přírodě blízko a dokáže ji zprostředkovat pomocí zážitkové pedagogiky a environmentální výchovy lidem všech věkových kategorií. Tato práce si klade za cíl nejen zviditelnit woodcraft jako jednu z možností zlepšení vztahu k přírodě, ale též nabídnout alternativní směry, které s woodcraftem souvisejí. Mohlo by se jednat například o již zmiňovaný skauting, který nabízí velmi podobný program, přestože jeho zásady a výchovný systém je poněkud odlišný. Skaut je však organizace, která zprostředkovává náplň pouze dětem a dále nemnoha dospělým, kteří se rozhodnou stát ve vedení oddílu. Woodcraft naproti tomu nabízí své ideály zájemcům všech věkových kategorií. Přímý pobyt v přírodě také dobře znají trampové. Trampské hnutí má v České republice dlouholetou tradici. Nejedná se v tomto případě o výchovnou organizaci. Není však pochyb o tom, že trampové pobyt v přírodě vyhledávají. Nabízí se otázka, kolik trampů se v přírodě chová ohleduplně a zda je jejich přítomnost v přírodě vždy žádoucí. Tato práce si však neklade za cíl pojednání o trampském hnutí, pouze upozorňuje na některé z možných alternativ k woodcraftu.

Tato výzkumná sonda u nepočetného vzorku respondentů částečně potvrzuje stanovenou hypotézu, že dotazovaní členové Ligy lesní moudrosti a jejich děti mají hlubší vztah k přírodě, než ostatní respondenti. Za výzkumem však nestojí tři vykřičníky, ale mnoho otazníků (Pelikán, 2007). Přestože některé odpovědi přinesly u obou zkoumaných skupin výsledek téměř shodný nebo právě opačný, důležité je, že potřebu pobytu v přírodě, jejího poznávání a ekologického chování mají jak woodcrafteři, tak i ostatní většinová populace, což lze považovat za velmi optimistický závěr.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. Praha: Dokořán, 2010. 269 s. ISBN 80-7363-042-7.

CÍLEK, Václav, Milan Korba a Martin Majer. *Podzemní Čechy*. Český Těšín: Eminent, 2015. 343 s. ISBN 978-80-7281-497-8.

ČAPEK, Karel. *Hovory s TGM*. Praha: Československý spisovatel, 1969. 306 s. 601/22/865 13/23.

KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář*. Praha: SLON, 1998. 203 s. ISBN 80-85850-63-X.

MACEK, Jiří a kolektiv. *Táboříme v týpí*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2012. 151 s. ISBN 80-904543-2-3.

MACEK, Jiří a Petr Wilhelm. *Svitek březové kůry, Kniha orlích per a mistrovství*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2013. 176 s. ISBN 978-80-904567-3-0.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2007. 270 s. ISBN 978-80-7184-569-0.

PORSCH, Josef a kolektiv. *Kmenové zřízení*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2011. 143 s. ISBN 978-80-904567-0-9.

SETON, Ernest Thompson. *Dva divoši*. Praha: Albatros, 1983. 381 s. 13-744-88 14/54.

SETON, Ernest Thompson. *Kniha lesní moudrosti*. Praha: Olympia, 1991. 338 s. ISBN 80-7033-084-8.

SETON, Ernest Thompson. *Poselství rudého muže*. Praha: Rout, 1992. 108 s.

VOSÁTKA, Mirko. *Skautský rok v přírodě i v klubovně*. Praha: Kropáč a Kucharský, 1946. 230 s.

Elektronické zdroje

Nadace Proměny Karla Komárka. České děti venku: Reprezentativní výzkum, kde a jak tráví děti svůj čas. Nadace Proměny Karla Komárka [online] 5. 5. 2016. Dostupné z: <http://www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html>.

Seznam příloh

Příloha č. 1

Znění dotazníku pro děti

Příloha č. 2

Znění dotazníku pro dospělé

Příloha 1

- 1) **Jsi členem nějakého oddílu zaměřeného na pobyt v přírodě? (skautského, pionýrského, woodcrafterského, turistického, vodáckého...)**
  - ano
  - ne
- 2) **Máš doma nějakou encyklopedii o přírodě?**
  - ne
  - ano, kolik?
- 3) **Navštěvuješ nějaký přírodovědný (chovatelský, biologický, jezdecký...) kroužek?**
  - ne
  - ano, jaký
- 4) **Jezdíš rád/ráda do přírody?**
  - ano velmi
  - ano
  - je mi to lhostejné
  - ne
  - opravdu nerad/a
- 5) **Co děláš pro ochranu přírody? Můžeš zaškrtnout více možností.**
  - třídím odpad
  - šetřím vodou a energiemi (zhasínám...)
  - nenechávám venku odpadky
  - snažím se často chodit pěšky
  - účastním se brigád v přírodě (sázení stromků, úklid lesa...)
  - něco jiného, co?
- 6) **Kdybys měl/měla možnost si sám/sama vybrat, kde bys nejraději trávil/trávila prázdniny?**
Můžeš zaškrtnout i více možností.
  - u moře
  - na poznávacím zájezdě
  - na táboře
  - na putování
  - na chatě
  - doma
  - v hotelu
  - na vodě
  - sportováním (kolo, lyže...)

7) Předmět Přírodopis nebo Přírodověda ve škole:

mám velmi rád/ráda
mám rád/ráda
je mi lhostejný
nemám rád/ráda
nesnáším

8) Jaké navštěvuješ volnočasové aktivity (kroužky)?

9) Představ si, že máš volné odpoledne, jak ho nejraději strávíš?

Můžeš zaškrtnout nejvíce tři odpovědi.

čtením
s televizí, internetem, digitálními technologiemi, počítačovými hrami
pobytem v přírodě
sportem
ručními pracemi (šití, vyřezávání, kreslení ...)
v ZOO
jinak, jak?

10) Jak bys popsal/popsala svými slovy svůj vztah k přírodě? Napiš alespoň tři věty.

Příloha 2

1) Třídíte odpad? Zaškrtněte jednu odpověď.

ano samozřejmě
ano částečně (ne na dovolené, pouze pet lahve atd..)
ne, považuji to za zbytečnost

2) Co děláte ve své domácnosti pro udržitelný rozvoj? Můžete zaškrtnout více možností.

třídíme odpad
šetříme energii a vodou
používáme ekologickou drogerii
využíváme ekologičtější dopravu (vlak, metro, kolo...)
jiné, co?

- 3) Jak většinou dopravujete (nebo se samy dopravují) děti do školy? (jedna možnost)**
autem
hromadnou dopravou
jinak (pěšky, na kole, na koloběžce...)
- 4) Navštěvujete s dětmi přírodovědná muzea? (jedna možnost)**
ano pravidelně
občas
zřídka
nikdy
- 5) Sledujete přírodovědné pořady v TV, v rádiu, na internetu...? (jedna možnost)**
ne
ano, jaké?
- 6) Navštěvujete s dětmi vzdělávací přírodovědné akce? (jedna možnost)**
ne
ano, jaké?
- 7) Odebíráte nějaké periodikum zaměřené na přírodu, ekologii nebo environmentální výchovu? (jedna možnost)**
ne
ano, jaké?
- 8) Děláte něco ve svém zaměstnání pro udržitelný rozvoj (třídíte odpad, zhasínáte, podporujete v ekologickém chování své kolegy příp. zaměstnance...)? (jedna možnost)**
ne
ano, co?
- 9) Mají Vaše děti osvojené návyky spojené s ekologickou domácností? (jedna možnost)**
ano samozřejmě
pouze na připomenutí
téměř vůbec
- 10) Jak většinou jezdíte do zaměstnání? (jedna možnost)**
autem
hromadnou dopravou
jinak (pěšky, na kole, na koloběžce...)
- 11) Jaké kroužky navštěvují Vaše děti? (vypište konkrétně)**

12) Očísľujte podle množství stráveného času následující aktivity Vašich dětí.
(1 je nejčastěji zastoupená aktivita.)

četba
televize, internet, digitální technologie, počítačové hry
pobyt v přírodě
sport
kulturní a umělecké aktivity
vzdělávací přírodovědné aktivity
ruční práce (šití, vyřezávání, kreslení ...)
jiné (dopíšte)

13) Kolik celých dní (včetně noci) jste v roce 2015 strávili s dětmi venku (pod stanem, na vodě, na putovním táboře...)? (jedna možnost)

ani jeden
méně než sedm
jeden až dva týdny
dva týdny
více

14) Očísľujte následující způsoby trávení dovolené podle Vaší oblíbenosti.
(1 je nejoblíbenější.)

u moře
poznávací zájezd
tábor v přírodě
putování (přechod hor...)
práce na zahradě (chataření a chalupaření)
doma
v hotelu
vodácké aktivity
sportování (kolo, lyže...)

15) Kolik knih o přírodě (včetně atlasů a encyklopedií) máte doma v knihovně? (jedna možnost)

méně než pět
pět až deset
deset až dvacet
více

16) Domníváte se, že Vaše dítě pobyt v přírodě: (jedna možnost)

vyloženě děsí
nevyhledává
má k němu neutrální vztah
má rádo
má velmi rádo

17) Odhadněte, kolik procent víkendů v roce trávíte se svými dětmi v přírodě?

18) Popište stručně svými slovy, jakým způsobem vedete své děti k pozitivnímu vztahu k přírodě.